

АВАНГАРД

Ілюстрований

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

РІК XVI

Сергій Волинський

Ч.: 3 (67)

АВАНГАРД VANGUARD

журнал для молоді.
Офіційний пресовий орган
Центральної Управи
Спілки Української Молоді.
Виходить що два місяці.

bi-monthly
Official Press Organ of
The Central Committee,
the Ukrainian Youth Association
(in exile).

Редакційна Колегія: мігр. ГАНОВСЬКИЙ Є., ДЕРЕМЕНДА Я.,
мігр. КОВАЛЬ О., КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ І. (головний редактор),
мігр. МИКУЛА В., інж. ОЛЕСЬКІВ В., проф. САГАН З., д-р Б.
СТЕБЕЛЬСЬКИЙ.

Редакційне листування і матеріали надсилати на адресу:
**»Авангард«, 49, Linden Gardens, Notting Hill Gate, London, W.2.,
England**

Адреса Адміністрації: "Avantgarde", 72 Bld Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique

АДРЕСИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І КРАЄВИХ УПРАВ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ та представників «Авангарду»:

Union de la Jeunesse Ukrainienne
(Центр. і Краєва Управи)
72, Blvd. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

Ukrainian American Youth
Association, Inc.,
P.O. Box 211, Cooper Station,
New York 3, N.Y.
U.S.A.

Ukrainian Youth Association,
140 Bathurst Street,
Toronto, Ont.,
Canada.

Ukrainian Youth Association,
49 Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W.2., Gr. Britain.

Mr. W. Mayowsky,
51 Northcott Rd.,
Lalor Park, N.S.W.
Australia.

"Prosvita" (SUM)
c. Soler 5039
Buenos Aires, Argentina

Ukrainischer Jugendverein.
Zeppelin Str. 67,
München 8,
Germany

Union de la Jeunesse Ukrainienne,
26, rue de Montholon
Paris 9e, France.

Sr. Jose Pawlyschyn,
Catia Alta Vista,
Calle Transversal 2A N-11B
Caracas, Venezuela.

Sr. Bohdan Bilynskyj (SUM)
Rua Piaui, 205 — Ap. 3,
Sao Paulo, Brazil

Sr. Iv. Lytvynovycz
Casilla de Correo 70
Encarnacion, Paraguay.

Фото на 1-шій стор. обкладинки: струнна оркестра Осередку
СУМ-у в Парижі, Франція, із своїм диригентом п. І. Дратвінським.

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(Наука, знання, література,
сучасна політична думка)

ІЗ ЗМІСТУ:

	Стор.
Я. Деременда: Рішаймо в інтересах цілої Спілки	3
— В справі Конгресу СУМ-у	7
В. Майковський: Май- бутність старших членів СУМ-у	8
Г. Ощипко: Сумівська преса	13
Проф. Г. Ващенко: Мо- ральне виховання молоді	17
Лев Пилипенко: Еміг- рант	19
Ярослав Чехут: Про сучасну молодь Ук- раїни	20
О. Коваль: Деякі пе- редумови наладнан- ня праці СУМ-у	30
I. Олійник: Осередкові СУМ-у в Ной Ульм 10 років	32
Г. О.: Заправляємось до праці	35
M. Вінграновський: Український прелюд	39
Луг Широкий: Ми в Брізені	40
Доц. В. Чала: Загибель Києво-Печерської Лаври	44
B. Гренджа-Донський: Тобі, рідний краю	49
A. M.: Операція »Н-44«	50
O. Г.: Під знаком ли- царських традицій	57
J. Процишин: Троє дівчат за гратами	60

Рік XVI

Ч.:3 (67)

1962

Палкий дружній

привіт учасникам

VII СВІТОВОГО КОНГРЕСУ

СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ

МОЛОДІ

*Центральна Управа СУМ-у
і Редакція та Адміністрація »Авангарду«*

ВІД РЕДАКТОРА

Здаючи, перед Конгресом СУМ-у, свій редакторський обов'язок, бажаю подякувати циро сердечно усім тим особам, хто на протязі минулих чотирьох років хоч у якійнебудь мірі допомагав мені в моїх обов'язках. Спілці Української Молоді і її журналові »Авангард« бажаю розвитку і процвітання в надходячих роках.

I. Крушельницький

Рішаймо в інтересах цілої Спілки!

Я. ДЕРЕМЕНДА

(Голова КУ. СУМ-у В. Британії)

Літній період для сумівського активу є найтяжчим з-поміж інших пір року, бо в ньому відбуваються щороку дві чинності: здвиги СУМ-у та літні сумівські табори. Вони вимагають багато зусилля і уваги не лише від керівників сумівських клітин, але й від найширших кол сумівської спільноти. Цього року до двох чинностей долучаємо Світовий Конгрес СУМ-у, перша частина якого припадає на кінець літа. Правда, Світовий Конгрес СУМ-у виключається як чинність внутрішньо-крайового характеру і ставиться в площину міжкрайового порядку, але було б великою помилкою зі сторони Управ усіх клітин СУМ-у віддати йому меншу увагу чи менше зусиль, ніж чинностям крайового об'єму, або прийняти настанову, що Конгрес є справою уступаючої Центральної Управи та делегатів, а іншим нема потреби до його праці ангажуватися.

Згідно з статутом СУМ-у, правне і вирішальне слово на Конгресі будуть мати умандатовані делегати Крайових Управ і ті члени СУМ-у, яким прислуговує право голосу, але кожному сумівцеві дозволено, крім особистої участі на Конгресі, також вносити на Конгрес, прямо листовно або посередньо, через делегатів його країни, критичні завваги, спостереження й оцінку щодо діяльності Центральної Управи чи СУМ-у в загальному, або подавати проекти, внески чи побажання щодо структури СУМ-у, його програми, напрямних чи окремих видів діяльності.

Гігантичний розвиток СУМ-у за останніх кілька років, головно в ділянці Ю СУМ-у, видивнув на поверхню сумівського життя десятки нових проблем, з яких одні вже задовільно розв'язані, а інші чекають нетерпляче розв'язки. І всі вони мусять обов'язково бути предметом розгляду на Конгресі. Центральна Управа доста-

точно зоріентована в тому, які перешкоди стоять на дорозі удосконалення в системі світового СУМ-у, але є й такі справи, про які вона ще нічого не знає, бо вони на перший погляд можуть видаватися маловажними, локальними, притаманними тільки тому чи іншому осередку, якого Управа мовчкі старається їх усунути. Конгрес є місцем для великих і малих проблем і тому добре було б, якби на адресу Центральної Управи або на адресу Конгресу напливали листи з питаннями, що відносилися б до всіх справ СУМ-у.

Простір, що ділить Крайові Управи, і брак фінансів на витрати Конгресу з широким і правним заступництвом всього членства і юнацтва СУМ-у були причиною дуже невигідного рішення Центральної Управи відбувати Конгрес двома етапами. Це дуже ускладнює саме переведення Конгресу, а в тому і приймання рішень, обмежує вияв могутності нашої організації, силою і якістю учасників, а вкінці — позбавляє можливості для переведення якнайширшої дискусії і виміни поглядів щодо засадничих справ з метою створення ідеальних на наші обставини умов для дієспроможності та можливостей для осягнення якнайкрації динаміки і росту СУМ-у зокрема.

Кількочленна делегація з-за океану на європейській частині Конгресу, як також європейське представництво СУМ-у на кінцевій частині Конгресу в ЗДА цілком певно не зможе запевнити такий успіх, на який можна було б розраховувати, якщоб Конгрес відбувався в одному місці, з особистою участю всіх уповноважених делегатів. Це тимбільше, що не завжди кількочленні делегації чи представництва трактуються як фактичний голос терену, який вони репрезентують. Маючи одного делегата з країни, яка повинна мати, напр., 10 — не можна бути певним чи інші делегати висловлювали б співзвучні погляди, чи мали б інші, а це якраз є дуже важним при розгляді капітальних проблем.

Вага Конгресу більша для перспективи, ніж погляд в минуле. Важним є оглянувшись на пройдений шлях, але далеко важнішим є належно оцінити отої шлях, що перед нами, щоб пізнати і зrozуміти скільки сил та енергії треба приготувати, йдучи по ньому, відсушаючи на бік можливі до відсунення перешкоди.

Кинувши зором на пройдений СУМ-ом шлях за каденцію теперішнього складу Центральної Управи під головуванням д. мгра О. Коваля, зовсім об'єктивно належить сказати, що СУМ краще ніколи себе не представляє, якщо під один знаменник поставити зовнішньо-ефективні прояви, глибинно докорінний засяг у вишкільно-виховній роботі всіх прошарків сумівської спільноти (старших, молоді,

юнацтва) та фінансово-господарчий прорив з хронічного катастрофального стану.

Зроблено поважний крок вперед. Очевидно, що можна і треба було зробити більше і цього члени Центральної Управи були свідомі. На жаль, багато перешкод обмежило поважно можливості здобути ширші осяги. Між перешкодами на перше місце належить поставити розпорощеність членів Центральної Управи по різних країнах світу, що унеможливлює (з фінансових причин) їм відбути хоч одно засідання, за час канденції, з персональною участю всіх членів. Цей факт спричинює зменшення оперативності Центральної Управи. Не менш важкою перешкодою в діяльності Центральної Управи є ухилення деяких Крайових Управ від виконання постанов Центральної Управи або самочинне порушення її компетенцій. В минулому ми мали випадки, коли одна Крайова Управа придумала інший кліч здвигу, ніж той, що був прийнятий постановою Центральної Управи, інша — всупереч постанові — видавала книжки, ще інші не переводили збірки на Фонд Ю СУМ-у; в деяких не реалізовано Фонд Г.Р., а, вкінці, — без порозуміння з Центральною Управою розпоряджалися її фінансами.

Це лише кілька прикладів, щодо погляду на перешкоди, які заважали оперативності Центральної Управи. Подібних прикладів можна було б навести більше. Пишу про це не тому, щоб робити докори тій чи іншій Крайовій Управі, але для застанови і вирішення Конгресом СУМ-у.

Нам справді треба гордитися, що ми одинокі маємо централізованиу силу, значення якої позитивно оцінила українська громадськість у вільному світі. Тепер, з реалізацією нового правильника Ю СУМ-у, станемо монолітом по формі і змісті, що в історії української еміграції є покищо неповторним. Це ми осягнули виключно завдяки існуванні центрального тіла, бо як сильними і багатими ми не були б в межах країни нашого перебування, як відрубна організація молоді, то наше значення було б, так би мовити, здесяtkоване. При всіх позитивах нашої централізованої системи у нас є одна ненормальності, що тоді, коли Крайові Управи розпоряджають майном вартістю десятки тисяч доларів чи тисячі фунтів, (що більше, маємо вже і такі багаті осередки), то Центральна Управа СУМ-у, із-за браку зрозуміння Крайових Управ, не має фондів бюджетового порядку, на покриття самих витрат, які предбачені останнім Конгресом. Центральна Управа, що повинна і мусить, якщо хоче і повинна керувати діяльністю світового СУМ-у і гідно репрезентувати нас у вільному світі, мати затрудненими хоч трьох людей.

Можливо, що Крайові Управи, заглиблені в праці власного краївого обсягу, не усвідомлюють собі, що поза обсягом Центральної Управи і нашою системою є пів континенту Америки (південної). Його конечно потрібно включити не лише паперово, але й дійсно, у русло нашої дії. До країн Південної Америки треба обов'язково поїхати голові або комусь з членів Центральної Управи, щоб осо-бистими зустрічами, пізнанням тамошніх умов і потреб розвинути широко сумівський прапор в країнах, в яких є, здається, більше української молоді і юнацтва, ніж у всіх тих, де вже СУМ діє.

Застановляючись над майбутнім СУМ-у, треба поставити перед Конгресом кілька категоричних вимог, підпорядковуючи країві інтереси загальним потребам СУМ-у. З краївими інтересами СУМ-у ми легко дамо собі раду, маючи широку підтримку української громадськості та близький з нею зв'язок. Центральна ж Управа в практиці діє через Крайові Управи і від них у великій мірі за-лежна. Вона є керівним тілом для сильних і багатих Крайових Управ зарівнож як і для малочисленних та без матеріальних засобів. Одні потребують напрямних і координації, а інші не лише цього, але й матеріальної допомоги.

Найголовнішою з вимог до Конгресу є побудувати дієспроможну Центральну Управу в тому розумінні, щоб в її осідку було 3-5 чле-нів, які мали б умови і можливість віддати якнайбільше часу на працю в СУМ-і.

Другою вимогою до Конгресу, яка сама по собі зрозуміла, є по-становити респектувати й виконувати Краївими Управами по-станови Конгресу і Центральної Управи, які є співзвучні чи послі-довні Конгресовим постановам.

Дальшою в порядку вимогою є схвалення такого бюджету, щоб остаточно витягнути Центральну Управу з боргів, дати їй можли-вість для затруднення і оплачення 3-ох людей, уможливити по-їздку по тих країнах вільного світу, в яких є українське юнацтво-молодь, а немає організованого СУМ-у, і, вкінці, щоб створити для Центральної Управи фінансову базу, яка дала б можливість роз-винути її видавничу діяльність.

Відносно сумівської преси, треба привітати на цю тему статтю д. Кізка в »Ідея і Чин«. Дискусійним в ній є найбільше пропозиція ліквідації існуючих сторінок при різних часописах. Жодне сумів-ське видання (в наших умовах) не заступить тих сторінок, врахувавши широке поле діяльності і потребу дати віддзеркалення для неї. Центральний орган потрібний, але питання його форми і змісту мусить знайти властиве розв'язання на Конгресі.

Реаксумуючи вище сказане, насувається до Конгресу побажання

такого порядку: зійшовши, ми усі, делегати і керівники СУМ-у, не ставмо на порядок дня оборону потреб власних країн, не проскітуймо такі рішення, що їх без зусилля зможемо виконати по відношенні до Центральної Управи, а, навпаки, розглянувши потреби Центральної Управи, як потреби цілого СУМ-у,двигнімо такі постанови, які на перший погляд могли б видаватися понад сили. А прийнявши їх, зревідуймо (по Крайових Управах) власні постанови, пристосовуючи їх до вимог Центральної Управи. Тоді будемо мати запоруку загального успіху СУМ-у по всіх країнах вільного світу, а не лише задоволення з досягненьмі краївого значення.

Центральна Управа
Спілки Української Молоді
Брюсселя, 30 червня 1962 р.

В справі VII-го Світового Конгресу СУМ-у

З уваги на різні ускладнення, ЦУ СУМ змущена була змінити подані раніше дати VII-го Світового Конгресу СУМ-у. Як остаточні, встановлено такі дати:

A. ПЕРША ЧАСТИНА КОНГРЕСУ відбудеться в Парижі, в днях 31 серпня, 1 і 2 вересня 1962 р. (замість 18-20. 8. 62.). Початок о 10-ій год. ранку.

Друга частина Конгресу відбудеться в Нью-Йорку, в днях 21-23 вересня 1962 р.

B. МІСЦЯ І ПОРЯДОК ВІДБУТТЯ КОНГРЕСУ:

Паризь: Ділові наради відбудуться на сумівському таборі в

приміщенні IMKA, недалеко Мелен, 45 км. від Парижу. Адреса: Centre National YMCA Le Rocheton, La Rochette (Seine at Marne), France.

В неділю, 2 вересня, після обіду від'їзд делегатів до Парижу, де о 15-ій год. відбудеться: великий сумівський концерт, зустріч з українською громадськістю і товариська забава.

Нью-Йорк: місце і докладна адреса будуть подані пізніше.

Честь України! Готов Боронити!

O. Ковалъ
Голова

Є. Гановський
Ген. Секретар

МАЙБУТНІСТЬ СТАРШИХ ЧЛЕНІВ СУМ-у

Володимир МАЙКОВСЬКИЙ

(Голова КУ. СУМ-у в Австралії)

Щоб говорити про майбутність старших членів СУМ-у, чи взагалі старших людей, треба притадати собі, яким твором є людина, яку вартість вона має, що є змістом її життя і яку ролю вона відіграє у родинному, товариському й суспільному житті.

Людина — це найкращий твір на землі, створений Богом-Отцем і наділений Ним розумом і свободною волею. Завдяки своєму розумові, людина має владу над усіми соторіннями на землі, і може теж користуватися всякими земними скарбами, досліджувати їх і творити нові речі. Основними особливостями людини є: прямоходіння, досконалість праці рук, мова, високорозвинена свідомість і бессмертна душа. Ці особливості відрізняють людину від усіх інших живих істот. Завдяки своєму розумові і волі, людина є здібна плянувати свою майбутність, визначувати певні мети і своєю працею доходити до них.

За змістом і метою життя людини треба шукати в: а) Бозі (молитві), б) науці, в) праці. Але, щоб осягнути в своему житті нарекслену мету, крім знання, віри й праці, треба мати теж кріпке здоров'я — »У здоровому тілі, здоровий дух».

І якщо ми пізнаємо докладно всі життєві потреби, що надають зміст і мету нашему життю, то кожний з нас знайде свое місце праці для добра своєї родини, свого особистого, товариства, організації, суспільства і свого народу.

Спілка Української Молоді визначила своїм членам мету і зміст життя у своїй програмі:

»Стоячи на ґрунті християнської моралі і глибокого українського традиціоналізму, СУМ є середовищем, в якому куються сталеві характери, що могли бстати на зміну своїм батькам і були б безмежно віддані Українській Самостійній ідеї, дотримуючись гасла »Бог і Батьківщина«.

Беручи за підставу зміст життя людини, програму СУМ-у, Звернення Воюючої України до всіх українців на еміграції і потребу визволення України, всім нам стає ясно, що ми мусимо працювати, щоб мати внутрішнє задоволення з життя і принести користь українському народові.

А тепер подумаймо про життєві потреби кожного (ої) з нас, запитаймо себе чи вони нам потрібні, а якщо так, то визначімо свою працю й участь в ній.

Життєві потреби кожної людини можна поділити на духові і фізичні. До духових належать: 1. релігійні, 2. інтелектуальні, 3. суспільно-політичні, а до фізичних — здоров'я і сила.

1. *Релігійні потреби.* Згідно з нашим гаслом »Бог і Україна« ми служимо Богові — Абсолютній Довершеності. Бог-Отець післав свого Сина, Ісуса Христа, щоб об'явив людям Божі закони і навчив як треба жити, щоб осягнути найбільшу нагороду — царство небесне. Ісус Христос заложив правдиву Церкву Божу, що поширилась по цілому світі. Український народ прийняв Христову віру з Візантії та включивши до неї свої тисячолітні культурні надбання, створив наш рідний обряд, відмінний від усіх інших обрядів. Ісус Христос дав нам віру в правдивого Бога, але не дав нам обряду. Ми його самі створили і нашим обов'язком є його шанувати і дотримуватися. Ми повинні ходити тільки до церков, у яких відправляються Богослуження в нашому обряді. Незалежно до яких шкіл ходять українські діти, вони повинні брати участь у наших Службах Божих і слухати Божої науки в українській мові. Червона Москва знищила на рідних землях українські Православну і Католицьку Церкви і запровадила насильно московське »православ'я«. Багато церков позамикано. Наш обряд і мову змосковщенено. Тому нашим обов'язком на чужині є зберігати свій обряд. Не забуваймо, що своє маємо любити, а чуже шанувати! Якщо ми цього не будемо робити, то повторяться часи з нашої історії з-перед 200 років, тільки в іншій формі, коли то в наших церквах говошено Боже слово московською чи польською мовами, а наша провідна верства перестала вживати в своїх домах рідної мови, міняла обряд, приставала до ворожих нам народів і служила ворогам України.

А що ж діється тепер? Нині також по деяких українських церквах виголошуються проповіді чужою мовою, наші діти, а на вітві дорослі люди ходять до церков іншого обряду, виправдуючись нерозумінням і незнанням української мови. Вина тут у першу чергу батьків, а далі самої молоді, що не вчиться рідної мови. Якщо в церквах українського обряду, чи побудованих за українські гроші, Служба Божа буде відправлятися і наука виголошу-

ватися тільки на нашій мові, то молодь буде змушена вчитись рідної мови. »В своїй хаті своя правда, і сила, і воля« — сказав наш Шевченко. Повне задоволення своїх релігійних потреб, ми знайдемо тільки в українських церквах.

Сумівська молодь повинна включитись у парафіяльне життя, співати в хорах, брати участь у релігійних маніфестаціях, підтримувати реїлігійні традиції що є основою нашого обряду, і випливають з душі народу.

2. *Інтелектуальні потреби.* Один грецький філософ сказав: «Я тільки знаю, що я нічого не знаю». І це є правою сьогодні. В теперішні часи різні галузі науки так розвинулися і такі широкі, що окрема людина знає дуже мало, »знає тільки те, що знає«. А чи думас хтонебудь, що вчиться і закінчує фахову школу, середню освіту чи університет, звідкіля все це, що ми вчимось, взялось? Як люди дійшли до таких здобутків науки і як зберегли їх для нас? Дуже мало осіб над тим застновляється. А відповідь коротка і ясна. Життєві здобутки науки — це вислід праці людей протягом тисячоліть, супровождений самовідреченням і жертвами, і передача досвіду з батьків на синів, з покоління в покоління. А чи наука кінчається на закінченні школи, курсів, університету і набутті певного знання? Чи ми маємо затримати набуте знання тільки для себе і для своїх потреб? Очевидно, ні! Ми мусимо безпереривно поглиблювати своє знання, вивчати нові здобутки, і творити завжди щось нового, більше досконалого. Ми мусимо та кож здобуте знання використати практично в житті на користь родини, громади, суспільства, людства, а вкінці передати його новому поколінню. На таких засадах ми мусимо поставити працю в СУМ-і. Члени СУМ-у, що набули знання в школі, від батьків і виховників, повинні його поглиблювати та практично використовувати у вихованні своїх дітей та юнацтва СУМ. Щоб здійснити ці вимоги ми не сміємо залишати нашої сумівської організації, чи бути неактивними членами, а, навпаки, горнувшись до неї, засновувати самоосвітні гуртки, організувати різні курси, вступати у ряди виховників, вчити в українських недільних школах, дописувати до газет, пробувати самостійно випрацьовувати нові проекти навчання для молоді і т. п. Пам'ятаймо, що маємо продовжувати українські науку і культуру, а для того мусимо вчитися і працювати.

3. *Суспільно-політичні потреби.* Найменшою частиною суспільства є родина, що складається з батьків, дітей, внуків. Родина не може відокремитись, жити самостійно і бути для себе самовистачальною. Як учила нас історія, вже від найдавніших часів родини лучились у племена, громади, для спільногого життя, самооборони і культурних

зайнять. Племена споріднені мовою, релігією, способом життя і культурними здобутками витворили нації. Існування нації між народами світу залежить від її сильної організації всередині, від взаємної любові, згоди, національної свідомості, здисциплінованості, численності, добре вишколеного і озброєного війська, доброго проводу, людей посвячених праці для загального добра та з умінням відстоюти права своєї нації.

Такою сильною і добре організованою державою була Україна за княжих і козацьких часів. Але опісля, через внутрішні незгоди, міжусобиці, як також через відступлення від свого народу частини провідної верстви, що спольщилася і змосковщилася та пішла на службу ворогам України, ми втратили самостійність. Однак, не зважаючи на намагання ворогів знищити наш народ і його культуру, ім це не вдалося, а, навпаки, — пів століття тому український народ вступив у збройну боротьбу за визволення, яку продовжує й тепер.

Червона Москва, що накинула Україні комуністичний, безбожницький уряд, старається знищити свідомість українського народу, забороняючи йому свободно організуватися і плекати самостійницькі ідеї. Також багато перевертнів-зрадників допомагає Москві знищити нас як націю. Тому на нас, як членів молодечої організації, лежить обов'язок плекати здобутки української культури, сталити свої характери, бути свідомими українцями і де тільки можемо допомагати визволенню України.

Доказаною справою є, що після родинного виховання, найбільшу роль у вихованні відіграють молодечі і суспільні організації. Вони виховують громадян на патріотів. Кожна людина вже від дитинства має нахил, здібність і заміливання до якогось роду діяльності. Якщо ми зберемо разом групу людей з одним і тим самим заміливанням і зорганізуємо гурток з добрым проводом, то ми поставили на ноги сильну суспільну одиницю. Такі гуртки найкраще організувати на базі мистецької самодіяльності — хори, оркести, танцювальні гуртки, драматичні, самоосвітні, спортивні і т. п. Праця в таких гуртках виробляє і розвиває у членів суспільний інстинкт, товарицькість, жертвенність, дисципліну і т. д., попри головну ціль — плекання якогось одного роду самовияву. Осягнення якогось здобутку гуртом має більше значення, ніж особистий успіх. Воно впливає на особистість та громадське виховання та дас повне життєве задоволення. А рівночасно ми зберігаємо культурні здобутки українського народу, пропагуємо їх своїми виступами для чужинців і в той спосіб причиняємося до збереження нашої культури.

Справді, СУМ має багато різних гуртків, однак багато дорослих членів перестають бути активними, оправдуючись браком часу, родинними обов'язками і т. п., забиваючи, що в сумівському приреченні вони добровільно погодились »Бути вірним Богові і Україні«, »Бути активними і здисциплінованими членами організованого життя української спільноти«, »Боротись за побудову і силу Української Самостійної Соборної Держави«.

Хто ломить це приречення той не шанує своєї чести, ні чести України, і ставить свої особисті справи і вигоди вище загально-українських. Щоби такими не бути, берімо участь у всіх діяльностях сумівського, громадського і політичного життя. Закладаймо хорові, драматичні, самоосвітні гуртки, організујмо оркестри, гуртки пле-кання народніх танців. Будьмо виховниками, учителями, займаючися спортом, будьмо членами громадських і політичних організацій! Займаймо пости у політичних і наукових організаціях країн нашого поселення! Пам'ятаймо слова І. Франка, що »Праця едина з неволі нас вирве!«

4. *Фізичні потреби людини.* Вже старинні греки казали: »В здоровому тілі — здоровий дух«. Метою фізично-виховної праці є закріплення здоров'я, витворити гармонію між поодинокими функціями організму, загартувати його на різні життєві невигоди та збільшити відпорність на хворобозбудні чинники.

Фізична культура, це плекання і удосконалення фізичних якостей людини за допомогою різних рухових дій та засобів, що слугують для правильного розвитку та закріплення здоров'я одиниці і національної спільноти. Фізична культура співдіє теж у формуванні характеру. Основою фізично-виховної праці є не лише дбати про правильний фізичний розвиток, але й формувати особовість. Тому нашим обов'язком є плекати різні роди спорту для втримання нашого особистого здоров'я і здоров'я української нації.

B. САМІЙЛЕНКО

* * *

*Наша славна Україна —
Наше щастя і наш рай.
Чи на світі є країна
Ще миліша за наш край?*

*I в щасливі й в злі години
Ми для неї живемо;
На Вкраїні й для Вкраїни
Будем жити й помремо.*

СУМІВСЬКА ПРЕСА

Г. ОЩИПКО

Питання сумівської преси турбує весь актив нашої Спілки. Кожний, хто живе долею СУМ-у, хто зацікавлений у його рості і успіхах та є хоч у малій мірі відповідальний за успішне виховання в СУМ-і, висловлює свої думки та проекти відносно перебудови сумівських видань. Поки це питання стане предметом обговорення на VII-му Конгресі СУМ цього літа, я хочу з'ясувати мої погляди та вибачити кілька думок.

Термін »сумівська преса« охоплює, само-собою, все наше друковане слово: центральні видання, органи Крайових Управ і Осередків. Видання КУ належать до компетенцій цих останніх, але в дискусії над цілістю сумівської преси їх можна заторкнути і про них можна говорити на форумі видавничої комісії, але в формі побажань, а не рішень.

В статті »Пропонуємо обговорити«, поміщеній на сторінці »Ідея і Чин СУМ« за червень ц. р., ред. П. Кізко вважає, що сторінки КУ при поодиноких часописах (а є їх аж п'ять) створюють розпорашення сумівських сил під фінансовим, кадровим і журналістичним оглядом та не дають потрібної нам користі. »Створюється «місництво», тобто, кожний сам видає собі газету, але натомість немає спромоги дати спільний пресовий репрезентативний орган СУМ«, пише ред. Кізко.

Думаю, що осуд трохи загострий. Навіть, якщо ми мали б не один, а два репрезентативні центральні органи, то існування сторінок КУ їх зовсім не буде послаблювати ні під оглядом фінансовим, ні під журналістичним. На ці сторінки немає окремих передплат і кожний читач газети одержує їх безплатно, отже на передплату центрального органу це не впливає. Якщо КУ платять за друк своїх сторінок, то це також не має відношення до фінансо-

вого стану »Авангарду«. З дописувачів до сторінок »Авангард« не зможе скористати, бо вони пишуть в більшості про життя місцевих клітин СУМ, чи про справи, які цікавлять членів СУМ-у лише в одній країні (напр., зовсім детальна сумівська хроніка). Очевидно, що не бракує в деяких сторінках проблемних і цінних статей на виховні теми, але це не означає, що обов'язково всі справи мусять обговорюватися в »Авангарді«. Тому я є тієї думки, що сторінки КУ, чи їх бюллетені (»Для України«, КУ Франції) повинні мати своє місце в нашій видавничій системі. Вони є потрібні і корисні, бо їх редактори мають близький, а часом і особистий зв'язок з молодими дописувачами, що може лише додатньо впливати на нашу працю. А крім того не треба забувати, що сторінки разом з газетами доходять до ширших кол громадськости, які їх читають, або принайменше переглядають і виробляють собі погляд про СУМ. Велика частина громадськости знає про працю СУМ-у лише завдяки сторінкам, бо не всі читають, чи мають змогу читати, »Авангард«. Існування сторінок при українських часописах збагачує її урізноманітнення сумівську діяльність, активізує членів її інформує громадськість про СУМ. Тому їх треба зберігати, а навіть розбудовувати її видавати частіше.

Рівнож сторінка Центральної Управи »Ідея і Чин СУМ« не є конкурентом »Авангарду«, бо вона призначена для юнацтва. Про це найкраще свідчать численні дописи тих юних членів, які до »Авангарду« не пишуть. Вона не буде також конкурентом плянованого журнала для юнацтва, тому що кількість Юнацтва СУМ-у вже так зросла, що всі не зможуть проявити себе в одній газеті, чи в одному журналі.

Натомість я згідний з ред. Кізком, що нам потрібний спільний препрезентативний орган. Таким органом без сумніву є »Авангард«, якого, після відновлення в кінці 1958 р., з'явилося 16 чисел, в тому одне подвійне. Це виходить приблизно 5 чисел річно. Можна дискутувати про зміст »Авангарду«, про те чи на майбутнє він мав би зберегти такий самий характер, форму й призначення, але треба ствердити, що тих 16 чисел, що з'явилися в каденції теперішньої Центральної Управи, побачили світ завдяки зусиллю невеликого кола співробітників. Я думаю, що ЦУ і редакція »Авангарду« виконали своє завдання і давали для СУМ журнал такий, як його собі уявляли дискутанти на останньому конгресі. »Авангард« переведено з квартального на двомісячник, що також не легко приходилося. Одиноким недоліком »Авангарду« було його часте спізнення, що від'ємно впливало на читачів і колпортерів, що пояснюється труднощами технічного характеру.

Інша справа, над якою треба подумати, є питання чи на майбутнє зберегти »Авангард« з таким самим призначенням як досі. Старше членство СУМ від кількох років значно змаліло, хоч у майбутньому буде знову зростати коштом юнацтва, що має постійний приплив. Головну увагу в СУМ-і звернено на юнацтво, яке тепер становить поважну силу. Виданий недавно Правильник Ю СУМ причиниться до організаційного оформлення, скріплення дисципліни і ідейної спаяності, але він не заступить щоденної лектури для юнацтва, бо це, зрештою, не є його роля. »Авангард« в теперішній формі є для юнацтва затяжкий. Дійсне юнацтво його не читає, хоч він містить багато матеріалу з праці юнацтва. Юнацтво потребує свого окремого журнала, головно юнацтво від 12 до 18 літ, а також дійсне членство СУМ перших п'яти років. *В нас бракує, отже, журнала для молоді від 10-12 літ до приблизно 22-го року життя.*

Не видвигаю тут нової думки, бо про юнацький журнал говориться в сумівських колах вже від давна. Про цю справу писали О. Коваль (»Небезпечна щілина«, »Авангард« ч. 2/60) і М. Кравчук (»Даймо нашому юнацтву журнал«, »Авангард« ч. 1/65). Вони підкреслювали конечну потребу журнала, пристосованого до віку, способу думання і умов життя нашої молоді на еміграції.

Такий журнал мусів би бути багато ілюстрований, приступно редактований і присвячувати багато місця пригодницьким оповіданням, спортивні, фільмам, винаходам, практичним життєвим справам, цебто речам, що цікавлять молодь, а поруч усього того, в ілюстрованій формі, подавати відомості з усіх галузей українознавства в приступний для юнацтва спосіб. Само-собою, ціна його мусить бути доступна, що у видавничому розумінні означає великий тираж (мінімум 10.000 прим.). Такий журнал мав би заступити нашій молоді »коміксі«, до яких її так тягне.

Цю »небезпечну щілину«, себто брак журнала для молоді згаданого віку, повинен »замурувати« СУМ — найбільша і найсильніша наша організація молоді. Я думаю, що інші молодечі організації, а головно неорганізована молодь, могли б також користати з такого журнала, так як молодше юнацтво СУМ користає з дитячих журналиков »Веселка«, »Юні Друзі«, »Мій Приятель«.

Чи спроможні ми дати такий журнал? Відповідь буде залежати від Крайових Управ, Відділів Ю. СУМ і Осередків, що мусили б організувати кольортажу і подбати, щоб кожний член Ю СУМ став передплатником. Все інше, з рисівниками-ілюстраторами та співробітниками, в нас знайдеться.

Чи при існуванні юнацького журнала повинен появлятися »Авангард«? Думаю, що так. Тільки з нього треба вилучити матеріал про юнацьку діяльність і зробити його проблемно-теоретичним журналом для старших членів та трибуною дискусії виховного ідеалу та виховання. »Авангард« міг би виходити в дотеперішній формі як квартальник, але юнацький журнал, натомість, повинен бути місячником. Дехто думає, що найкраще »Авангард« перемінити на журнал для юнацтва, однак мені видається більш логічною розв'язка — мати два центральні журнали: для дійсного членства СУМ і для юнацтва СУМ-у.

Справа журналу для молоді, це не лише справа СУМ-у, але української спільноти на чужині взагалі. Тоді, коли для дорослих маємо десятки журналів і газет, коли для дітей народніх шкіл є кілька журналіків, чи додатків до газет, — для підростаючої молоді немає жодного журнала. А проте, вік доросту, це вік, в якому оформлюється світогляд на ціле життя, проявляється захоплення, самовияв, героїчність, ідеалізм, бажання служити якісь справі. Цей ідеалізм підростаючої молоді треба спрямувати на правильний шлях служби й боротьби за українську державність, треба захопити молодь власними цінностями і скарбами українського духа, бо інакше вона зацікавиться чужими ідеями і вартостями, що їх підсушують чужі журнали, притягаючи своїми кольорами, рисунками й авантюристикою. Тим більше, що чужі середовище й школа лише спонтанно впливають і підсилюють таке заінтересування.

Лише власний журнал, приспособлений до ментальності доросту й умовин життя на чужині, редактований і технічно оформленний за модернім стилем, але навіянний глибокою любов'ю до українських традицій, може допомогти в боротьбі за душу нашої молоді.

Від ЦУ СУМ-у

ЗВІТИ НА КОНГРЕС

В зв'язку з Конгресом буде опрацьований загальний звіт з діяльності СУМ-у за останні чотири роки. Окремий розділ буде присвячений праці СУМ-у по країнах. Для виповнення цього розділу кожна Крайова Управа мусить прислати звіт з праці від останнього Конгресу (1958 р.)

з числовими зіставленнями, обсягом більше-менш 3-5 сторінок машинопису. Звіт потрібно прислати якнайскоріше, поскільки оформлення загального звіту вимагає довшого часу. При тому настоюємо на присилці всіх збіркових лист на Фонд Юнацтва і Анкетних листків.

*Як той дуб, ти гордо стій:
Хай ні зради, ні догани,
Ані муки, ні кайдани
Дух зломить не зможуть твій!*

Б. Грінченко

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Проф. Г. ВАЩЕНКО

Моральне виховання української молоді, як і виховання розумове, має проходити під гаслом »Служба Богові й Батьківщині«. Історія показала, що тривка мораль може бути побудована лише на релігійних засадах. Коли мораль будеться на засадах користі, щастя та ін., то вона кінець-кінцем обертається на мораль егоїзму, себто перестає бути справжньою мораллю. Лише віра в Бога і безсмертя людської душі можуть бути основою високої моралі, що не знає компромісів і має абсолютний характер.

Риси моральної людини розкриті в Євангелії, у посланнях апостолів, в творах Отців Церкви. Відбиті вони також у наших традиціях. Завдання школи полягає в тому, щоб ці традиційні ідеали відновити й пристосувати до сучасності і тих завдань, що ставить перед нашим народом історія. Особливо велику увагу треба звернути на виховання у нашої молоді патріотизму на християнських засадах. Наш народ обдарований великими здібностями, особливо в галузі духової культури. Про це свідчить українська народна творчість, а також наявність серед українців великої кількості талановитих письменників, науковців, композиторів та інших мистців. Але ці здібності нашого народу переважно використовувала і використовує Москва, або вони марно гинуть.

Крім того, большевики жорстоко переслідують християнську релігію, нашу національну культуру, уперто провадять в Україні насильну московізацію, намагаючись перетворити наш народ на »советський«. Україна має величезні природні багатства, — родючу землю, великі поклади вугілля, заліза, мангану і т. ін. Але все це йде на користь Москви. Причиною цього є відсутність своєї вільної української держави. Тому одним із найважливіших завдань у вихованні української молоді — виховати ідейних борців за волю

України, що готові пожертвувати для неї своїм життям. Зразком для неї мусять бути геройчні вояки УПА.

Крім того, школа має виховати у нашої молоді гуманність, чуле ставлення до людини не лише на словах, а й на ділі.

Наслідуючи українські традиції в галузі моралі, треба велику увагу звернути на такі риси вдачі, що стають за основу здорового, родинного життя, бо родина завжди була найважливішою підвалиною життя суспільного, а тим самим і державного.

У юнацтва треба виховувати моральну чистоту, свідомість дівочої чи юнацької чести, стриманість, підкорення статевих почувань принципам моралі.

Нарешті, треба виховувати у молоді свідомість власної людської гідності, на основі якої виробляється правдомовність, вірність даному слову, чесність. На цій же основі базується дружба, що за козацьких часів культывувалась у формі побратимства.

З моральним вихованням тісно пов'язане виховання волі й характеру. Найважливіша риса вольової людини є принциповість і здібність чітко ставити перед собою певну мету. Раз мета поставлена, вольова людина прикладає всіх зусиль за всяку ціну осягнути її. Отже міцна і розвинена воля характеризується рішучістю, пов'язаною з розсудливістю. Перш, ніж поставити перед собою ту чи іншу мету, людина мусить всебічно й ґрунтівно обдумати її та врахувати засоби до її осягнення. На шляху до здійснення мети можуть стояти іноді більші або менші перешкоди. В таких випадках вольова людина не зупиняється, а вживає всіх заходів, щоб досягти мети. Отже розумна впертість в досягненні мети, наполегливість — це неодмінні риси людини з волею й характером. Нарешті, одною з важливіших рис вольової людини є стриманість, уміння володіти собою, не піддаватися випадковим емоціям і ефектам.

Дуже важливою рисою вдачі людини є любов до праці й працьовитість. Мотиви праці можуть бути різні: егоїстичні матеріальні потреби, честолюбство, громадське добро. Зрозуміло, що основним мотивом праці нашої молоді мусять бути інтереси суспільства, яким підкорюються інтереси особисті.

Всяка суспільна діяльність як у мирні, так і воєнні часи може бути успішною лише при наявності свідомої дисципліни. Остання вимагає, з одного боку, здібності свідомо підкорювати свою волю волі керівника, а, з другого, — здібності керувати іншими, стаючи на засадах громадського добра.

Не менш важливим завданням нашої школи є виховання бадьорості й життерадості. Трагічна історія нашого народу спричини-

лася до того, що значна частина його впала в зневіру, в песимізм. Це дуже шкідлива риса, особливо в сучасних умовах нашої визвольної боротьби, що потребує міцної віри в наше майбутнє і наші сили. Але слід стислише з'ясувати саме поняття життєрадості. Часто її змішують з веселістю й безжурністю. Така риса здебільша буває властива легковажним людям, що легко сприймають життя, не задумуючися над його складними проблемами. Нерідко такі люди бувають егоїстичними, що переважно прагнуть до втіх життя. Не таку життєрадість слід виховувати в українській молоді. Українець мусить реально ставитись до життя, здаючи собі справу з його темних і світлих рис. Але як християнин, він мусить вірити в перемогу добра над злом, правди над неправдою. Розуміння сили зла мусить стимулювати його енергію в боротьбі за перемогу добра.

(»Ш.П.«)

Лев ПИЛИПЕНКО

Е М І Г Р А Н Т

Дикий розгул Москви в Ріднім краї
Шлях прослав у далекі світи,
Де чужа тобі мова й звичай
І чужий, емігранте, всім ти.

Ні колючі дроти, ні запори
Переповнених вкрай таборів
Не зломили в тобі дух покори,
Що уперто до волі стремів.

Через тебе позбулись спокою
Ті, що п'яні від крові в Кремлі,
Що полоюють ввесь час за тобою
Навіть в вільній, не їхній землі.

Хоч повите серце журбою,
Ta кріпися в чужій стороні;
Ще потрібний ти будеш до бою,
Як настануть рішаючі дні.

Ти боровся зі злом Московщини,
To ж і тут своїх сил не жалій:
За народ свій і честь Батьківщини
Сміло йди проти ворога в бій!

Від Редакції: На нашу думку, вірш Л. Пилипенка можна дуже легко переробити на бадьорий марш для нашої Спілки. Пропонуємо всім українським знатцям музики спробувати підставити ноти під слова вірша. Найкращий твір, вибраний групою запрошених нами фахівців, буде нагороджений Центральною Управою Спілки Української Молоді.

Ноти просимо присилати на адресу Редакції журнала (див. на обговортці).

ПРО СУЧАСНУ МОЛОДЬ УКРАЇНИ

Ярослав ЧЕХУТ

Спроба характеристики сучасної української молоді, опрацьована на підставі підсоветських публікацій, доступних за межами УССР, коментарів в українській емігрантській і чужинецькій пресі, а також на підставі приватних розповідей людей, які були в УССР. Слово «молодь» в цій праці відноситься до тих молодих людей, які зараз мають 14-30 років.

Основну увагу московська комуністична партія зосереджує на вихованні молоді, а особливо молоді у поневоленіх москалями країнах. У боротьбі за душу тієї молоді московські большевики мають таку ефективну зброю як матеріалістичний світогляд, який вони з великою увагою та послідовністю заціплюють новим поколінням, починаючи вже від раннього дитинства за допомогою таких організацій як жовтеньта, садки та школа, а в старшому віці — через піонерську організацію та комсомол, середню, високу та фахову школи. Не меншу увагу приділяють большевики вихованню письменників, мистців та музиків, а, навпаки, ще більше слідкують за цими молодими людьми ніж за іншими. Це має свою підозрілу причину.

Виховання молоді в дусі «советського патріотизму» є другим головним засобом москальів у намаганні виховати молоду людину, яка була б всевідданою їх партії та урядові. Що саме розуміє москаль під словом «советський патріотизм» — говорить нам ясно М. І. Калінін, один з ідеологів московського імперіалізму: «... Лише тоді, коли вся наша молодь, незалежно від національності, знає історію російського патріотизму, вона зрозуміє значення патріотизму радянського (советського). Проповідь радянського патріотизму не може бути відірваною, не зв'язаною з корінням нашого минулого — історії російського народу. Молодь повинна жити патріотичною гордістю великої великоруської нації. Отже радянський патріотизм є прямим спадкоємцем творчих діл великоруських предків, які рухали вперед розвиток нашого народу. А тому головним завданням у вихованні нашої молоді є найсуworіше поборювання місцевого націоналізму, який ще й досі дуже живучий в середовищах невеликоруських національностей...»¹⁾

Наскільки московським большевикам пощастило здійснити свою програму, у відношенні до української молоді, можна устійнити,

з меншою або більшою точністю, проаналізувавши доступні нам відомості у різних формах. Про вірність висновків моєї скромної аналізу рішає виключно матеріял, яким я мав змогу користуватися.

*

Молодь України (мова йде про Україну в сучасних її формі та межах, т. зв. УССР — Ред.) можна поділити на три основні групи. Перша група, найбільш численна, — це сільська молодь, або молодь, яка здебільша затруднена в сільському господарстві. Друга група — це молодь міста та молодь затруднена в промислі, промисловім виробництві, а також в адміністративному апараті »республіки«. Третя група — це молодь, яка студіює в університетах та вищих навчальних заведеннях України, і інших »республіках« Советського Союзу.

1. СІЛЬСЬКА МОЛОДЬ

Молодь села становить найбільший відсоток всієї молоді України. Тому що більшість тієї молоді залишається на селі, вона є прив'язана до свого рідного оточення, є найбільше консервативною в порівнянні до решти молоді, і через це є найвідпорнішою супроти чужих впливів. Жахливий визиск батьків молоді села окупантам, часті вивози на тяжку працю в індустріальні центри СССР, на цілинні землі, та не менша експлуатація в рідних селах роблять цю молодь ворогом режиму. Найбільший відсоток сільської молоді здобуває середню та нижчу і середню фахову освіту. Високу освіту завершує тільки мала кількість сільської молоді. Не мало є та таких, серед молоді села, що кінчають тільки перші класи початкової школи, а це вказує на те, що закон про обов'язковість закінчення середньої освіти не виконується владою в УССР.

Перебудова освітньої системи, що саме тепер проводиться в життя в Україні, в найбільшій мірі відноситься до молоді села. Відповідним указом багато середніх шкіл по селах будуть замінені на 8-річні школи, а 7-річні будуть піднесені до рівня т. зв. 8-річних основних шкіл. Цим засобом Москва позбавить кожного року десятки тисяч української сільської та міської молоді можливості закінчити середню освіту, а цим самим закриє її і шлях до вищої школи.

В селах, які знаходяться близько промислових центрів, існують також ремісничі школи, нижчого та середнього типу, але таких школ багато менше ніж середніх. Найбільше є школі 8-річних, але їх кількості ще не подано.

Притягання шкільної молоді, під час шкільного року, до праці на виробництві, в сільському господарстві та до будівельних робіт відриває її від науки і дуже негативно впливає на засвоєння матеріялу, не згадуючи вже фізичного виснаження її. Але для заступника міністра освіти УССР, Тетяни Петрусенко, це — »велике досягнення советської школи...« Вона пише: »В школах республіки набрали великого поширення навчально-виробничі сільськогосподарські та будівельні бригади. Цього року вже створено 7.875 учнівських сільськогосподарських бригад, які обробили близько 6 гектарів землі кожна. Силами 3.500 учнівських будівельних бригад збудовано багато шкільних майстерень, теплиць,

спортивних залів, відремонтовано школи, шкільні меблі; учні збирають насіння плодових й декоративних дерев, лікарських рослин, квітів, вирощують саджанці, проводять осінні посадки садів, парків, скверів»...²⁾

На мою думку, коментарі до цього зайві! Позитивом треба вважати те, що учні у вищих клясах середньої школи засвоюють та осiąгають практичні знання, але під цим плащиком криється експлуатаційна політика Москви супроти української шкільної молоді, ще перед закінченням нею середньої освіти. Тетяна Петрученко дає цікаві числові дані в цьому відношенні за минулі роки. Ось вони:

»...Учні 8-10 класів оволоділи 44 різними спеціальністями робітників промисловості, будівництва та сільського господарства. В одному лише 1958 році 7.200 випускників середніх шкіл разом з атестатами зрілості одержали свідоцтва про присвоєння кваліфікацій токаря і слюсаря, близько 5 тисяч — механізатора сільського господарства, 550 — електромонтерів, 600 — рільника, городника і тваринника. Тепер виробниче навчання запроваджене в старших класах майже всіх середніх шкіл...«³⁾

Всіма цими осягами української середньошкільної молоді села і міста можна було б радіти, якби не був це один із засобів режиму прикріпити якнайбільше випускників середніх шкіл до чужого верстату праці чи колгоспів. Це зацікавлення молоді до осягнення практичних умінь можна пояснити ще й тим, що після закінчення середньої освіти вона і так є змушена відбути два роки фізичної праці перед вступом до вузів чи університетів, а певний здобутий фах забезпечує її краще становище на праці.

Вплив большевицької пропаганди та обмосковлення проходять такими шляхами до молоді села: через школу, бібліотеки, кіно, через організації молоді, такі як піонери та комсомол, обов'язкову військову службу, та через примусові вивози. *Мимо згаданих засобів пропаганди й терору, молоді українського села є національною свідомою та ворожо наставленою до чужого режиму.* Про нехіть сільської молоді до вступу та праці в комсомолі підсоветська преса і журнали повідомляють дуже часто, і це публікації та органи республіканські, тому можна припустити, що льокальні органи мусить реєструвати значно більше провалів большевицької пропаганди на селі. Це старанно приховують большевики, не дозволяючи поширювати льокальних публікацій за кордоном.

Про релігійність молоді села, та всієї української молоді, не можна з певністю твердити. Відомо є, що молодь села завжди була більше релігійною ніж міська молодь. Через її більший зв'язок з природою та через сильно защеплені релігійні вірування і народні традиції на селі. Але вплив марксистської пропаганди, впарі з використанням сучасних засобів комунікації та відсутністю вільної виміни думок чи дискусій, не можна легковажити. Все таки можна зробити висновок, головно на підставі усіх розповідей людей, які мали нагоду бути в селах теперішньої України, що молодь села в значному відсоткові є релігійною, особливо молодь сіл західних областей, та взагалі цілої України.

Значна кількість молоді села проявляє себе активно в гуртках художньої самодіяльності. Багато цих молодих людей пробують

своїх сил у прозі та поезії, але недостача авторитетних знавців цього мистецтва на провінції не сприяє їхньому розвиткові та ростові.

Дуже мало молоді сіл, а то й великих міст, бере участь в спортивному виробленні, головно в ділянці легкої атлетики та плавання. Пояснюється це недостатньою кількістю кваліфікованих тренерів для тих видів спорту, а також відсутністю відповідних та в достатній кількості, спортивних приміщень, лаштунків та басейнів по селах України. Що в напрямі поліпшення цього стану мало робиться режимом, можна навести багато скарг, поміщених в підсоветській пресі.

2. МОЛОДЬ МІСТ ТА ПРОМИСЛОВИХ ЦЕНТРІВ

Найбільший відсоток молоді затрудненої в промисловості становить молоді міст. Молодь примусово прислана з сіл, чи та, що добровільно прибула на працю в промисловості, шукаючи кращих можливостей заробітку та умов життя, становить менший відсоток в цій групі. У молоді міст помітний виразний вплив большевицької матеріалістичної пропаганди та обмосковлення, на що склалися такі чинники:

1. Населення майже всіх більших міст у великому відсотку є московське, або інших національностей, що також говорять московською мовою.
2. Безупинний крик большевицької пропаганди в школі, при праці, в кіні, театрі, в клубах молоді та спортивних клубах, через пресу, радіо, і т. п.
3. Хоч урядовою мовою є українська мова, вживання її, в публічних місцях, уважається режимом, як вияв сепаратизму, націоналізму.
4. Терор та репресії, звернені проти національно свідомих українців, довели до того, що багато українських родин маскуються як росіяни. Зрозуміла річ, що таким батькам виховати своїх дітей в українськім дусі є неможливо.
5. Перевага в містах більшості шкіл з московською мовою навчання.⁴⁾
6. Через фальсифікацію української історії та оплюгування національних геройів.
7. Через безупинне нищення пам'ятків української духової та матеріальній культури.
8. Через пливкість населення міст, що зроджує до усіх людей недовір'я та підозріння.

Мимо всіх заходів обмосковлення та пропаганди большевиків, великий відсоток молоді міст і промислових центрів є національно свідомою. Це можна завдячити у великій мірі молоді, яка прибуває з сіл. Не малу роль в національному освідомленні молоді міст східніх областей України відограла західно-українська молодь, що тепер розкинена, з різних причин, по всій Україні та за її межами.

Про релігійність молоді міст дуже тяжко зробити правильний висновок. Більшість людей, які були останніми роками в Україні та через листування, стверджують однозідно, що в останніх роках релігійність міст дещо зросла; велика кількість цієї молоді, хоч ворожо не наставлена до релігії, виявляє цілковиту байдужість.

що свідчить про її атеїстичний світогляд. Це явище є сумне, але, здається, правдиве. Одне є певне, що є постійне зростання різних релігійних сект, в яких є немало молодих людей, про що писала багато советська преса минулого, а то й цього року.

Спортивне виховання та виховання молоді міст також не належно поставлене в Україні. Лише такі міста як Київ, Львів, Дніпропетровськ, Одеса, Харків, та останньо Вінниця можуть похвалитися певними осягами, решта міст і сіл України не мають навіть республіканських осягів.⁵⁾

Все ж таки за останні роки помітний дуже швидкий зрост кількості українських атлетів та їх поважні осяги на різних міжнародних спортивних зустрічах. Ось що пише О. Черкаський про успіхи українських спортсменів на останніх Олімпійських Ігрицях:

»Чималий внесок у перемогу команди СРСР на останніх Олімпійських Ігрицах зробили 38 (із 75 усіх, що входили до команди УРСР — примітка моя) вихованців фізкультурних організацій України. Вони здобули більше медалей і точок, ніж представники будь-якої капіталістичної країни, окрім США«.⁶⁾

Відома річ, що всі ті осяги наших спортсменів і спортсменок узурпують Москва, але про це знають українські спортсмени та молодь України.

3. УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ В КОМСОМОЛІ

Комсомольської молоді чисельно не багато у відношенні до решти молоді України. Серед тієї молоді значне число припадає на москалів, які є по містах України. Українська комсомольська молодь поділяється на дві групи: ті, хто вступив туди добровільно, визнаючи ідеї Комсомолу, та ті, хто був змущений обставинами вступити туди, не поділяючи комсомольських ідей.

В загальному, ця молодь в останній час дуже мало активна. Комсомольці не являються регулярно на сходинах, багато вінчаються в церквах, про що згадує підсоветська преса з великою триვогою. Нехіть до праці в Комсомолі зумовлена ще і тим, що на цю молодь навантажується більше вимог, ніж вона спроможна виконати. Тому помітний великий розклад серед низових клітин Комсомолу (головно через відсутність репресій, які стосувалися в таких випадках раніше), зменшення кількості членів, деморалізація у формі п'янства, а то й хуліганство комсомольців — є частими явищами і їх не приховує преса, особливо гумористичний »Перець«.

4. СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ

Студентську молодь можна поділити на середньошкільну та високошкільну.

Середньошкільна молодь — це найбільша група, в яку входить молодь вищих класів середньої школи села і міста, а також технічних фахових шкіл середнього типу (дивись статистичну таблицю ч. 1). Про експлуатацію цієї молоді вже згадано при характеристиці молоді села і міста. Характеристичною рисою цієї молоді є обмежене перспективність. Головною причиною тієї прикмети є обмежене число місць у вищих учбових закладах та університетах, куди можуть потрапити лише найкращі, про що буде мова пізніше, а також і тому, що після закінчення школи, ця молодь мусить від-

робити 2 роки фізичної праці перед вступом до вищої школи. Про цю безперспективність середньошкільної молоді відважився говорити О. Корнійчук на 19-му з'їзді комуністичної партії в Україні. Він говорив:

»З кожним роком збільшується кількість молоді, яка, закінчивши середню школу, не може потрапити в інститут. Багато молодих людей сприймає це як велику образу, вважає вже в останніх класах школи, що не має ніяких перспектив...«⁷⁾

Окремо треба згадати про молодь в т. зв. школах-інтернатах, яких багато засновано після II-ої світової війни в Україні, хоча молодь тих шкіл не є середньошкільною. Завданням шкіл-інтернатів є виховання молодь на «будівників комунізму». Ті школи є створені переважно для дітей совєтських вельмож, але тепер їх поширюється, щоб ними охопити також молодь нижчих партійних урядовців та адміністраторів совєтського господарства. Що большевики надають цим типам шкіл великого значення свідчить те, що лише в 1956 році міністерство освіти УССР рішило заснувати 50 таких шкіл. Зарах їх працює біля 160, охоплюючи приблизно 20 тисяч учнів. Мораль учнів цих інститутів низька. Через упривілейоване становище батьків більшості цих учнів вчителі є поставлені в дуже складне положення, що від'ємно впливає на поведінку тієї молоді та дає низький рівень знання. Спільне життя в гуртожитку не підлягає контролю батьків і тому молодь ця є під виключним впливом большевицької системи освіти, виховання, а головно пропаганди.

5. ВИСОКОШКІЛЬНА МОЛОДЬ

Високошкільна молодь складається з тієї частини середньошкільної молоді села і міста, якій пощастило побороти перешкоди, якими Москва беззупинно намагається обмежити завершення високої освіти. Засоби ці є так наглядні, що Москві ніяк це приховати перед молоддю. Ось важливіші з них:

1. Введення після II-ої світової війни високої оплати за університетські та в високих учебних закладах, т. зв. вузах, студії.
2. Вимога режиму відбути дворічну працю в сільському господарстві чи промисловості, як необхідну передумову для вступу в вузи.
3. Через інвазію великої кількості московської молоді на студії до високих шкіл України. Зрозуміло, що зменшення кількості місць, в цей спосіб, іде на шкоду українській молоді.
4. Через дискримінацію, що відбувається за допомогою приймальних комісій, куди обов'язково входять представники партійних, профспілкових і комсомольських організацій.⁸⁾
5. Через реорганізацію освіти; створення 8-класових основних шкіл, з яких не можна вступати до вузів, бо треба ще два роки доповнювати середню освіту в середній школі, число яких зменшується саме тепер.
6. Примусові вивози десятків тисяч середньошкільної молоді на цілінні землі та в різні промислові центри ССР переривають здобуття високої освіти тим молодим людям на завжди.
7. Через мале число вузів та університетів, що зараз працюють в Україні. Наприклад, в 1951 році в Україні працювало 160

вузів, а тепер їх є лише 132. Хоч це зменшення пояснюється міністерством освіти як необхідна реорганізація та збільшення одних за рахунок других, але ми знаємо як подібні реорганізації відбуваються та з якою метою робляться окупантами.

Згадані перешкоди та обмеження створюють безвиглядність серед великого числа молодих людей і тому багато перериває навчання на завжди. Тепер виховно-шкільна система проходить ще одну реорганізацію в цілому ССРР. Реформа ця спрямована у напрямі поєднання фізичної праці з науковою під час студій. Як це на практиці розв'язується, говорить нам ясно А. Г. Боднар:

»... одна з особливостей нинішнього року полягатиме в тому, що більшість студентів первих курсів, зокрема по технічним спеціальностям, буде поєднувати навчання з працею на заводах і фабриках на штатних робочих місцях ...«⁹⁾ »... В цьому році 13.730 студентів первих курсів стаціонерних вузів будуть працювати робітниками на 346 підприємствах ...«¹⁰⁾

Велика кількість заочників свідчить про те, що українська молодь, мимо всіх перешкод та труднощів, хоче студіювати. (Гляди статистичну таблицю ч. 2). Можна припустити, що багато виселенців студіює таким способом. Із-за відсутності в університетах України факультетів економії та суспільно-політичних наук, немає серед молоді України знавців в цих ділянках. Також через абсолютну підпорядкованість «уряду» УССР Москві, не вищоколюється в Україні молодих кадрів професійних дипломатів, правників, адміністраторів державного та міждержавного формату. В ділянках мовознавства, літератури та історії України існує жахливий стан. Ці науки студіює так мало молодих людей, що в недалекому майбутньому в Україні не буде першорядних знавців цих наук, якщо не зайде покращання в цьому напрямі. Що це так, — наведу два голоси в цій справі з-поміж компетентних людей в Україні. Антон Хижняк, редактор »Літературної газети«, писав:

»... студентську молодь не захоплюють привабливою перспективою віддати себе служінню науці про рідну мову. Як би не заперечували ті, хто не згоден з цією гіркою істиною, факт лишається фактром«.¹¹⁾

Або чотири місяці згодом в тій же »Літературній газеті«, П. П. Плющ, завідуючий катедрою української мови Київського Державного Університету ім. Т. Г. Шевченка, писав:

»... Інститут мовознавства Української РСР за період 8-10 років підготував для себе через аспірантуру і поза нею значну кількість кандидатів наук переважно з талановитої молоді. А от з підготовкою україністів — докторів наук — становище в інституті склалося катастрофічно. За цей же період тільки один член колективу інституту захистив докторську дисертацію ...«¹²⁾

За останні три роки помітний значний зрост молодих письменників, поетів та мистців. Хоч їх голос відважніший тепер, ніж колись, однаке штамп режиму очевидний. Більшість творів цих молодих людей не має ніякої вартості для української літератури чи мистецтва. Зрост числа молоді в гуртках художньої самодіяльності говорить про те, що наша молодь використовує усі можливості, щоб себе вільно проявити. »Радянська Україна« з 1-го лютого 1957 року подає кількість молоді в гуртках художньої само-

діяльності як 80% з усіх учасників, яких було 1,5 мільйона, тобто 1.200.000 молоді.

Цікавим явищем для молодих поетів та письменників є їх мінімальне число в »Спілці Письменників України«. За підрахунком Антона Хижняка: »...в Спілці Письменників України не набереться й десяти чоловіка віком до 30-ти років...«¹³⁾ Отже, сотки інших не бажають бути членами спілки. Літературна діяльність молодих письменників України характеристична стихійною кустарщиною в роботі літературних гуртків і студій.

Для країної характеристики виховання літературної зміни подам головніші недоліки, які я позбирав з різних газет та журналів, висловлені молодими людьми у формі думок-побажань.

Відсутність методичних посібників, постійного керівництва з боку обласних літературних об'єднань чи філій СПУ, та підтримки місцевих організацій. Недосвідченість та безініціативність людей, які стоять на чолі гуртків. Потрібно поширення досвіду роботи, який вже набули окремі літгуртки, через молодечі пресові органи. Брак організованості міжрайонних літгруп, при редакціях газет та районних центрів, де є більше літературних сил. Брак фінансів для видавання літ-альманахів та інших публікацій. Через легковаження початківців редакціями журналів та газет. Мало приділяється критиці всяких недоліків у початківців, головно відносно художньої якості їх творів, та ряд інших, менш важливих причин.

6. ВИСНОВКИ

Треба признати, що большевикам вдалося прищепити матеріалістичний світогляд певній кількості української молоді. Не можна не звернути уваги на певний вплив московської духовості на формування характеру та світосприймання української молоді. В цьому напрямі Москва осягнула частинно успіхів. Йдеться про комплекс меншевартости, притаманний певному відсоткові української молоді у відношенні до здобутків московської культури — головно до московської літератури, музики і мальстрма. Окремі осяги советської техніки за останні роки ще збільшують цей негативний процес.

Совєтського патріотизму московським большевикам не вдалося защепити тому, що вони ніяк не можуть замаскувати повного поневолення України. Масові депортації з метою фізичного використання та знищення мільйонів українців, послідовне нищення української матеріальної та духової культури є так очевидні, що заховати цього не можливо.

Одиночним засобом, яким большевики втримують послух серед молоді, є безоглядний терор. Арештами та засланнями в концлагери карають молодь, яка ставить активний спротив режимові. Засобами пресвокації большевики викривають та нищать національно свідомих одиниць з серед молоді та старших, які хоч не ставлять явного спротиву, але стають впливати на своє оточення своєю поведінкою.

Коли ходить про релігійність всієї молоді України, то вона збільшується і треба вірити, що в слушній час наша молодь, цілій народ знайде шлях до своїх традиційних віровизнань.

Зростом кількости української молоді на високих школах України, а також і в цілій московській імперії, ми можемо радіти, але

слимакова повільності цього зросту та непропорційність до загального числа шкільної молоді говорять про політику Москви обмежити цей зрост і до мінімуму.

Вивози нашої молоді на цілінні землі є черговою трагедією, що навістила її, бо ця молодь, приблизно 1 мільйон, є засуджена на повільне фізичне знищення; так систематично зменшується число її в Україні.

В загальному, всіх відвідувачів України вражає прірва, що існує між особистим життям молоді та її діяльністю в розбудові комуністичної системи. Постійно зменшується відсоток вірних партії ентузіастів серед молоді, з приходом кожного нового покоління, від жовтневої революції починаючи. Розвінчання культу особи Сталіна залишиться пересторогою для багатьох поколінь. Прихід Хрущова до влади не змінив в основному їхнього положення, за малим поліпшенням їх матеріяльного становища. Жорстоке придушення мадярського повстання, заворушення польської та східно-німецької молоді примусили неодного з серед ентузіастів докорінно змінити своє становище до комунізму, особливо до московського комунізму. Безоглядне використання (експлуатація) молоді большевиками вплинуло на розвиток міцного почуття солідарності та власної гідності серед всієї молоді України.

Існування хуліганів, »стиляг«, »золотої молоді« та спекулянтів не є характеристичним для широких мас нашої молоді. Цей продукт проминаючий і не значний, мимо голосного крику комуністичної преси, яка в цей спосіб старається відвернути увагу молоді та громадськості України від головних процесів незадоволення, що нуртують серед сучасної молоді.

Молодь України, а головно її національно свідома частина, беззупинно бореться не тільки за своє краще фізичне існування, а також за своє національне обличчя, що дає запоруку на краще завтра української нації.

*

Статистичні дані про школи та кількість в них учнів, взяті із статистичного збірника, Народне господарство Української РСР.

ТАБЛИЦЯ Ч. 1.

	1940/41	1945/46	1950/51	1955/56
Число вищих закладів*) з заочними	173	154	160	134
В них студентів-тисяч	196.8	137.0	201.6	325.9
Без заочників	130.5	101.	153.0	225.2
Число технікумів та ін. середніх спец. учб. закладів з заочними	693	532	584	635
В них учнів-тисяч	196.2	164.1	227.7	474.6
Без заочників	170.1	148.3	198.7	319.9

*) Число вищих учбових закладів зменшилося в 1955 р. через ліквідацію учительських інститутів (Примітка редакції збірника).

ТАБЛИЦЯ Ч. 2.

Випуск з вищих учб. закладів за період 5-ої п'ятирічки (51-55) тисяч	203.1
без заочників	157.7
Випуск технікумів та ін. середніх спец. учб. закладів, тисяч	298.8
без заочників	272.1

ТАБЛИЦЯ Ч. 3.

	1945/46	1950/51	1955/56
<i>Школи роб. молоді (включаючи кляси при семирічних школах)</i>			
Число шкіл	295	876	1.320
В них учнів — тисяч	37.0	158.2	259.1
1-4 клясах — тисяч	2.4	14.9	7.5
5-7 клясах — тисяч	23.7	78.6	80.2
8-10 клясах — тисяч	10.9	64.7	171.4
<i>Школи сільської молоді</i>			
Число шкіл	1.730	4.020	2.808
В них учнів — тисяч	61.5	128.4	81.8
1-4 клясах — тисяч	43.9	67.0	4.0
5-7 клясах — тисяч	18.0	61.4	77.8

-
- 1) М. І. Калінін, »Про комуністичне виховання«, Бібліотека учителя, вид. »Радянська Україна«, Київ, 1948 р.
- 2) Тетяна Петрусенко, »Перед новим етапом у розвитку школи«, »Літературна газета«, 30. 9. 1958 р.
- 3) Ібід.
- 4) А. М. »Про вступні екзамени з української мови та літератури в Київському Державному Інституті ім. Т. Г. Шевченка«, Українська мова в школі, ч. 6/58.
- 5) О. Черкаський, »Перед стартом«, »Дніпро«, ч. 2.
- 6) Ібід.
- 7) О. Корнійчук, »доповідь виголошена в 1956 р. на 19-му З'їзді Комуністичної Партії Советської України«, »Літ. газета«, 1956.
- 8) А. Г. Боднар, заступник міністра вищої і середньої спеціальній освіти УССР, »Вища школа на новому етапі«, »Літературна газета«, 1. 9. 1959 р.
- 9) Ібід.
- 10) Ібід.
- 11) Антон Хижняк, »Любімо, шануймо рідну мову«, »Літературна газета«, 20. 5. 1958 р.
- 12) П. П. Плющ, »Невідкладні питання розвитку української мови«, »Літературна газета«, 26. 9. 1958 р.
- 13) Антон Хижняк, ібід.
-

Хай очі й думки тягнуться до майбутнього — це так, зате ногами твердо треба стояти на ґрунті минулого, і тоді справді прийде той час, якого хода тверда й непохитна вчувається навіть у теперішньому хаосі, безладі та бездоріжжі.

С. Єфремов

Деякі передумови для наладнання праці СУМ-у на майбутнє*)

О. КОВАЛЬ
(Голова ЦУ СУМ-у)

1. Зміцнення централізації і координації праці (в основних ділянках СУМ-у), підпорядковуючи інтереси клітин інтересам цілості, не затримуючи при тому ініціативності й інтенсивності дії на місцях.
2. Максимальне залучення старших членів СУМ-у.
3. Більший персональний контакт Центральної Управи з Крайовими Управами і загалом членства.
4. Урахування праці Центральної Виховної Ради для забезпечення вишкільними матеріалами виховних кадрів.

5. Ведення постійних вишкільних робіт впорядників та виховників.
6. Систематичне видавання виховної і вишкільної літератури; точне і своєчасне розчленення за видання.

7. Підвищення сильної господарсько-фінансової бази під працю цілої системи СУМ-у.

Всі ці тут вичислені передумови для наладнання праці СУМ на майбутнє повинні бути взяті до уваги в працях окре-

*) З технічних причин ця стаття не була включена в окремий розділ передконгресових матеріалів. — Ред.

мих Комісій на VII Світовому Конгресі СУМ-у.

Дві перші точки повинні знайти оформлення в працях Організаційно-статутової Комісії.

Четверта, п'ята і шоста точки належать до Виховно-юнацької Комісії, а шоста також і до Видавничої Комісії.

Третя і сьома точки відносяться до компетенцій Фінансово-бюджетової Комісії.

В першій точці треба зокрема передбачити виконність і санкції для рішень Конгресу, Пленуму і виконних заряджень ЦУ СУМ-у по відношенні до Крайових Управ і Управ Осередків стосовно КУ. Не може бути такого становища, що Конгрес, чи Пленум, вирішують певні засадничі справи для цілості СУМ-у, а окремі Крайові Управи, чи Управи Осередків не виконують таких рішень, мотивуючи тим чи іншим несуттєвим аргументом. В таких випадках ЦУ СУМ-у повинна бути забезпечена санкціями, яких змогла б застосувати у випадку несубординації. Навіть якщо ЦУ СУМ з тих санкцій не хотіла б користати, то їх існування мало б своє моральне значення.

Дійсне і старше членство мусить мати спрецизовану роль, бо інакше існуватиме тенденція залишати сумівські ряди. Така роля повинна полягати на культивуванні сумівської ідеї і несення всебічної підтримки в ділянці виховання молодого покоління — Юнацтва СУМ-у. Зокрема пропонований поділ на ділові групи міг би сприяти цьому завданню.

Виховно-юнацька Комісія повинна б представити Конгресові плян, згідно з яким належало б здійснювати виховну програму під час цілого періоду, в віці членів від 6 до 18 літ. Які для того потрібні засоби, які важніші проблеми належить мати на увазі, як забезпечити дальший приплів молоді до Ю СУМ-у і як дбати про кількісний і якісний стан виховних кадрів. Між засобами належить розробити детальніше плян найконечніших видань, як виховного, так і вишкільного порядку.

Фінансово-бюджетова Комісія мусить вийти з загальних потреб СУМ-у, запляновуючи фінансові засоби в пов'язанні з конечністю зміцнення праці ЦУ в організаційному і в виховно-вишкільному секторах. Для того належить розпоряджати плянами трьох Комісій: Організаційно-статутової, Виховно-юнацької і Видавничої. Тому що практично такі дані будуть щойно на Конгресі, то Фінансово-бюджетова Комісія мусить опра-

рювати проект, базуючись на загальних тут з'ясованих напрямках. До того, не знаючи наперед осідку майбутньої ЦУ, потрібно випрацювати бюджет у двох варіантах: європейському і північно-американському.

Праця Номінаційної Комісії, функції якої виконує до часу Конгресу, ЦУ СУМ-у не поступила покищо вперед. Запропоновані мною два кандидати на Голову ЦУ СУМ-у, дд. Ярослав Деременда і д-р Богдан Стебельський, в своїх листах-відповідях зрікаються своїх кандидатур у мою користь. Цей жест довір'я і дружньої чесності був для мене дуже симпатичний, однак я настоюю на своїм попереднім становищі, з'ясованім у листі від 10. 5. 1962. До цього питання ЦУ СУМ-у ще повернеться на своєму найближчому засіданні, перед Конгресом. В загальному, висловлені критичні заваги в моєму попередньому листі залишаються дійсними, поскільки поза згаданими на початку кількома листовими відповідями, не було, за малими винятками, практичної реакції з боку окремих КУ СУМ-у. Задовження до ЦУ не зменшуються, а зростають, анкетні листки, збіркові листи і звіти КУ на Конгрес не приходять, Конгрес стоїть перед небезпекою браку фондів на його фінансування. Мушу ще раз з прикрістю повторити, щоб ніхто не мав пізніше претенсій,

Осередкові СУМ-у в Ной Ульмі 10 років

Ной Ульм — тихе, чисте західньонімецьке місто. Для української громади в Ной Ульм, а особливо для членів тутешнього Осередку СУМ-у, 6-го травня 1962 року був днем справжньої весняної радості. Адже того дня сповнилося десять років від того часу, як у Ной Ульмі постав Осередок СУМ-у.

З цієї нагоди того дня після обіду, в великий залі »Лернінгштадту« відбулася ювілейна зустріч, попис юнацтва місцевого Осередку, а також запрошеніх друзів-сумівців із сусідніх Осередків. Слід згадати, що на це наше свято приїхали голова Крайової Управи СУМ-у в Німеччині д. В. Леник, член КУ СУМ-у д. І. Щур, представники СУМ-у в Тройхтлінгені та Штуттарти, кінофільмувальник п. І. Процик і інші.

що в звітах ЦУ СУМ-у всі ті речі будуть названі по імені, якщо перед Конгресом не будуть зліквідовані всі з'ясовані недомагання. ЦУ СУМ-у зробить від себе все можливе, щоб Конгрес був гідний нашої великої Організації, однак дальша доля СУМ-у виставлена на поважну пробу, відповідальність за яку несемо ми всі разом.

Вступним словом святочне зібрання відкрив голова Осередку СУМ-у в Ной Ульм д. І. Олійник. Він згадав коротко про історію та діяльність свого Осередку та запевнив, що Бог і Батьківщина — ці два величні і святі слова, вписані на прaporі СУМ-у, є життєвим дорожньо-вказом і метою нашої молоді.

Хоч еміграційне життя не сприяло розвиткові Осередка, який був організований десять років тому, але дорослі члени його, просякнуті любов'ю до своєї поневоленої батьківщини і ідеями Спілки знаходили силу і способи для переборення всяких перешкод. У 1945 р. в Ульм-Езельзберг було організовано відділ юнацтва СУМ-у, який нараховував тоді 12 членів. У 1955 р. було організовано відділ юнацтва СУМ-у в Ной Ульмі, який вже після одного року праці нараховував 43 члени.

В своїй доповіді голова Крайової Управи СУМ-у в Німеччині, д. В. Леник, пригадав слухачам проблеми СУМ-у і завдання кожного члена СУМ-у супроти нашої батьківщини.

Концерт, що відбувся з нагоди свята, мав різноманітну програму і пройшов з великим успіхом. В програму входили сценічний монтаж поеми »Великі роковини« Івана Франка, що його виконав колишній голова

Струнна оркестра Осередку СУМ-у в Ной Ульм, Німеччина, яка з успіхом виступала на концерті з нагоди 10-річчя свого Осередку.

Осередку д. М. Залізняк; гра на акордеоні та сольовий спів гостей Ольги і Григорія Євтушенків (до речі, д. Євтушенко очілює Осередок юнацтва СУМ-у в Тройхлінгені). Четверо сумівок-танцюристок — Степанія Шеремета, Христина Волінська, Люба Зінь і Алла Аtos — вивели перед глядачами, з великою вправою, українські народні танці. Ірена Підгурська виконала низку пісень на акордеоні.

Надвечір закінчився цей веселий, бадьорий концерт у виконанні членів СУМ-у.

Осередок СУМ-у «Ужгород» нараховує тепер 40 дійсних членів. В ньому провадиться освітня і виховна праця. Кожної п'ятниці від год. 5-ої до 6.30 відбуваються наші сходини, під час яких пані Мудрик дас лекції історії і географії України, української літератури та історії

СУМ-у. Все це є цінним доповненням того знання, яке члени СУМ-у набувають в щоденній німецькій школі.

В цьому році в нашому Осередку було організовано струнну оркестру (гітари). Нею керує п. Б. Шарко. Навчання гри і проби відбуваються кожного вівторка від 8-ої години вечора.

Осередок має також танцювальний гурток, де члени його вивчають і плекають українські народні танці. Керівником і вчителем гуртка є д. М. Залізняк. Літньою порою танцювальний гурток мав десять виступів перед українською і німецькою публікою, а також в телевізії.

Кожного року Осередок влаштовує святочні імпрези, програму яких виконують дорослі і юні члени Осередку.

Як в минулих роках, так і в цьому році юначки і юнаки ви-

бираються до табору СУМ-у в Шонгав під Альпами, де вони не тільки відпочивають на тлі розкішної природи, а й поширяють свої знання і складають юнацькі іспити.

Ми ростем, розвиваємося і працюємо для ідеї, за яку українська молодь в Україні віддає найвищу жертву — свое

життя — щоб тільки визволити український нарід з московсько-большевицькії неволі. Вся наша праця, хоч би навіть такої однієї ланки, про яку йшла мова вище, скеровується в СУМ-і до однієї мети, висловленої нашим гаслом — Бог і Батьківщина.

Іван Олійник (Ной Ульм)

Група юначок з Осередку СУМ-у в Ной Ульм перед організованим маршем до церкви.

Хор Осередку СУМ-у в Ной Ульм, яким керує п. Б. Шарко.

Заправляємось до праці

(З приводу курсу для виховників СУМ-у в Бельгії)

Цьогорічний вишкільний курс для виховників і старшого юнацтва СУМ-у відбувся в нас під знаком і настроєм Великодніх свят. Не лише тому, що розпочався він на самий Великдень, але також і тому, що в програмі було відведенено багато місця великоднім святкуванням. Наперед хочемо уточнити, що всі наші учасники святкували Великдень у себе вдома, бо курс почався щойно під вечір. Це радше з метою святкувати Великдень в дусі українських традицій і в ширшому товаристві, що ми зібрали коло 60 учасни-

ків — юначок і юнаків та кілька старших виховників — у домі бельгійської молоді (ЖОК) у Турнеп, 10 км. від Брюсселі, що височіє серед гарної природи на досить стрімкому гребі.

Добившися піхотою до місця нашого курсу на верху гори, нас привітала гарна простора заля з упорядкованими у півколо кріслами. Повітря було свіже, але управителька подбала, щоб підогріти нашу холодну атмосферу центральним огріванням, бо надворі було таки холодно. І ми, користаючи з того, за кілька хвилин зложили свої клунки,

роздягнулись і засіли у приготувленій зали.

Д-р М. Гоцій, відомий знавець нашого мистецтва і фольклору, ще того ранку диригував своїм хором на Службі Божій у Дюссельдорфі. Тепер, після п'ятигодинної їзди залишницею і однокілометрового ходу підгору, зовсім не почувався втомленим і в бадьюому тоні розповідав нам про гагілки, великовідні звичаї в Україні, свято весни, народні вірування. Рисував навіть крейдою на дощці «Зельмана» і «Чорнушку-душку», бо, казав, «після цієї теорії будемо виводити гагілки практично».

Одногодинна лекція закінчилася і за кілька хвилин столи і крісла стояли під стінами, а по залі — то колом, то півколом, то закрученими рядами наша молодь, з д-ром Гоцієм на чолі, що старався вивести гагілку «Ми кривому танцю, не найдемо кінця», розвивала ряди по довгій залі, часами між столами, чи поза таблицю, на якій ще видніли теоретичні рисунки гагілок. Ніколи наше юнацтво не чуло ще гагілок і не бачило їх у практичному виконанні, але в усіх на обличчі сіяла радість і захоплення, неначе б це були

---

*Зерно, посіяне в негоду,
Кривавим маком розцвіте, —
І прийде воля для народу
І зійде сонце золоте!*

О. Олесь

правдиві гагілки (вони були правдиві в наших умовинах) в нас, в Україні, під церквою, серед гомону дзвонів, вибухів пострілів, дитячого гамору...

Так, церков у нас бракувало... але не зовсім, бо д-р Гоцій привіз їх з собою... у діяпозитивах. Їх сотки — від стародавньої Св. Софії і маєстатичного св. Юра, аж до лемківських дерев'яних церквиць, чергувались на екрані свідки християнства в Україні, яких ми подивляли після вечери.

— Як подобаються вам наші великовідні звичаї? — запитав я одну юначку.

— Хоча я їх не бачила і не пережила в Україні, проте я відчуваю в них щось таке рідне. Дотепер я більше знала про різдвяні звичаї, але як бачу, то і великовідні мають свій особливий чар.

Треба згадати, що на наш курс приїхали також сумівці з Парижа (4), Везін-Шалету, Франція (2), і Нового Ульму (1). Для юнацтва СУМ-у — кордони не існують, їх не відстрашую віддаль, бо вони люблять своє середовище і атмосферу сумівської родини.

Щойно на другий день, в понеділок (30 квітня), почалася правдива праця і лекції, після гарного відпочинку у вигідних кімнатках. Бо ж ми з'їхалися на два дні, щоб чогось навчитися, набратися досвіду, зазнайомитись з методами сумівської

Пам'ятка з курсу виховників СУМ-у в Бельгії. В центрі групи (зліва направо) о. д-р Б. Курилас, д-р М. Гоцій, Голова ЦУ СУМ-у мір. О. Коваль, мір. Г. Ощипко, та інші викладачі на курсі.

роботи в Ю СУМ. Це була наша основна мета; посередня мета — це своє оточення, знайомства, товариство; а сама забава є другорядна річ.

Розуміючи це завдання, наші майбутні виховники на лекціях поводились дуже гарно. Думаю, що були пильніші, ніж у школі, на своїх лекціях. А слухати було що, бо програма була добре »наладована«, вісім годин денно. Говорилося тут і про світогляд-характер, літературу, досвід з визвольних змагань, педагогічні поради і, вкінці, — цілий ряд лекцій з тематикою праці в Ю СУМ-і. За цю чем-

ність на лекціях вечором прийшла слушна нагорода — товариські забави, на які всі чекали.

Службу Єсжу кожного ранку відправляв о. д-р Б. Курилас під гуртовий спів молоді. Лекції на курсі давали: о. д-р Б. Курилас, д-р М. Гоцій, п. В. Маньківський та члени Крайової Управи СУМ-у — дд. О. Коваль, М. Когут, І. Левицький, І. Дерев'янка, Г. Ощипко.

Було влаштовано також невелику виставку писанок, на якій першу нагороду призначено для Марії Бригілевич, а другу — для Анни Сендун.

Хоча наші курсанти дуже уважно слухали і старалися схопити все, не знаємо наскільки це їм легко приходилося. В кожному разі, багато багато з наших юнаків і юнчиків мають замальй запас українських слів, як це виявилося у запитах. Тому радимо всім читати більше українських книжок і газет, щоб поширити свій словник поза поточну мову, пізнати дух нашої мови, її граматику. А пізнавши

мову, ми зможемо постійним читанням здобувати знання про нашу батьківщину з усіх ділянок. Така є вимога до сумівського виховника.

Два дні науки і спільногопо-
буту наповнили нас усіх почуттям гордості за українську мо-
лодь та її майбутнє і скріпили
в нас дух принадлежності до однієї великої молодечої орга-
нізації та української спільноти
на чужині.

Г. О.

В ДОРОЗІ НА КУРС ВИХОВНИКІВ

Група юних членів СУМ-у в Бельгії зфотографувалася в поїзді, під час подорожі на курс виховників СУМ-у, про який читайте вище.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРЕЛЮД*)

Пропав останній міст у далині,
Колеса змащено росою голубою,
І Київ на Богдановім коні
Пливє назустріч дні: провою водою...

І думка під колесами петля,
Історія намотус години...
Вже чутъ, як обертається Земля,
І обертається з Землею Україна...

Красо моя! Вкраїночко моя!
Ну, що мені робити — я не знаю!
То прилечу, то знову відлітаю,
А день за днем і гасне, і сія...

Твое обличчя чисте, як надія,
Пухкими пальцями я тронув уночі,
І кров свою змішав я із твоєю,
Як зерно із землею повесні,
Тоді ти стала мною, Батьківщино,
А я тобою на світанні став,
І свої очі я відкрив крізь тебе...

Ти поселила в серці мій народ,
Ти освітила думку мою часом
І в мову українки сповила,
Тебе дивлюсь я серцем і думками,
Тебе люблю я всесвітом і любдством,
І сонячком у золотому сні,
І сивиною вченого-мислителя,
І польовим горошком на стерні...

Ми стрінулись з тобою на Днітрі,
Там губи твої тронув я, Вітчизно,
Там вивірив по тобі пульс любові,
Годинник любства, — з стрілками
Життя на цифрах смерті, — звірив із твоїм...
Ні, Батьківщино! Не лише стражданням
Чи радістю я звернений до тебе!..

*) Цей вірш написаний молодим українським поетом в поневоленні Батьківщині. — Ред.

МИ В БРІЗБЕНІ (Веселий репортаж)

На земній кулі є країна, що зветься Австралія. Це всім читачам «Авангарду» відомо.

В Австралії є штат, що зветься Квінсленд. Це багатьом читачам «Авангарду» відомо.

Центральним містом Квінсленду є Брізбен. Про це певна частина читачів «Авангарду» знає.

В місті Брізбені живуть українці. Про це дехто з читачів «Авангарду» напевно чув. А в тих українців є діти. Про це читачі «Авангарду» напевно дога-

дуються. А ці діти організовані в Осередок Ю СУМ-у з осідком в Окслей.

В це вже читачі «Авангарду» мусять мені повірити.

І ось батьки цих юних членів СУМ-у говорили, радилися, домовлялися і домовилися організувати одноденну прогульку до відомих тут водопадів на річечці Сідар, що і сталося 21. 4. 62 р.

О годині 7.30 ранку голова Осередку СУМ-у дає наказ рушати. Але тут всім відомий «голден» бойкотує наказ і юана-

Почесна і ділова Президія 12-их загальних зборів Осередку СУМ-у в Мельбурні, Австралія.

(Допис був поміщений в одному з попередніх чисел журнала)

ки з роя »Вовки« примусово приводять його в рух. Ідемо. Небо нас то лякає, то звеселяє. Дорога веде прямо, праворуч, ліворуч, вниз, угору... і саме тут багатьом відомий »голден« заглух. Після короткого непорозуміння між водієм і мотором рушили далі і вже о год. 9.30 юнаки під проводом Миколи (великого) пішли вибирати місце на табір, а половина юначок вже встигли попадти в річку...

О годині 10.15 сніданок.

— Смачувало? — питаемо.

— Так...

— Hi!

— Наїлися, — робить висновок виховник.

Ідемо в гори руслом річки Сідер. Юнаки за першим деревом зникли. Юначки між трьома деревами заблудили. Михайло (багатьом відомий) негайно відстав і загубився. Але з допомогою якогось чуда всі зібралися біля першого водопаду. Підрахували втрати: кілька подертих штанів і спідничок викликають рум'янці на обличчях власників, а одна юначка стратічно обв'язалася светром поверх штанів.

Водопад чудовий. Одних заколисує, других лякає, третіх кличе. І ці треті йдуть далі, перескаючи з каменя на камінь. Незабаром в санітарки за-

Юначки і юнаки, члени Осередку СУМ-у в Мельбурні, Австралія, прислухаються до ділових нарад 12-их загальних зборів Осередку.

Спочивають
під час
прогулки
до
водопадів
на р. Сідер,
Австралія.

крутилась голова. Даємо першу допомогу, тобто ведемо за руку.

Перед веде Галина, чомусь до пояса мокра. Але охочих її наслідувати мало, і ми продвигаємся в сухому стані. Михайло (багатьом відомий) почав давати вказівки.

— Дивіться на мене, — промовив почально, — я вже не до наймолодших належу, а ще ні разу не посковзнувся...

Служачі зареагували вибухом сміху, а Михайло-повчитель скинув черевики і почав викручувати панчохи.

— Камінь підмною потонув, — оправдувався. — З вами також може таке статися.

Йдемо далі. Нарешті Михайла (багатьом відомого) і Володимира (невідомого) атакує зі всіх сторін п'явка. Микола (всім відомий) з допомогою ручного годинника відбиває атаку. Але п'явка не лишилася в боргу і тихенъко присідалася до його ноги і таки наперсток солодкої української крові висала.

Тут доганяють нас Михайло (перший), Михайло (другий) і Володимир (невеликий). Вітаємося і... вони з »радощів« падають у воду. Сміємося не голосно і не тихо. Просто сміємося, присідаємо і тримаємося руками за животи.

Відпочиваємо на крутій скелі

і рішаемо, що коли нас навіть п'явки починають атакувати, то краще далі не йти. Вертасмося назад, щоб подивитися чи кухня за нами не плаче.

Біля водопаду робимо знімки і на годину третю з горем, бідою і сміхом повертаємося до табору.

Смажене на відкритому вогні м'ясо не смакує. Тому їмо його з подвійним апетитом.

Маруся (тобто Марія) має один біфстек з лівої сторони, один — з правої, спереду тарілка з салатою, хліб, консерва, молоко, чай, овочі.

— Чому ти оглядаєшся? — питала її.

— Я щось забула або згубила...

Степан смажить картоплю (чіпси).

— А де ж твоя риба? — питав.

— Я про рибу буду думати.

Михайло (перший) склався за кущем.

— Чому не обідаєш разом з усіми? — питав виховник.

— Я не хочу знайомити юначок з моїм дієтичним апетитом.

Весело і швидко летить час.

Вже вечоріє. »Сонце заходить, гори чорніють, пташечка тих-не...«

Ми сідаємо колом і співаемо. Готуємося до свята матері і використовуємо дозвілля для корисної вправи. Молодь почуватиметься не зовсім вільно: Співи серед природи для них ще не ввійшли в звичай. Батьки ж по-важніють і відходять. Мабуть, пісня будить спогади...

Година п'ята. Наказ. Юначки і молодші юнаки від'їжджають додому. Юнаки понад 12 років віком лишаються до наступного дня.

Вибранці задиркувато посміхаються.

Поворотці нарікають, не приховуючи свого жалю.

Володимир (невеликий) доводить, що то він лише ростом малий, а літами то ровесник своєму дідові. І виграє. Виховник дозволяє йому лишитися.

Бажаємо доброї ночі і від'їджасмо. Яка шкода, що я народився передчасно. Тепер лише можу позавидувати »залишеним«. І я завидую.

Луг Широкий

Бо кожний, хто вивищається, понижений буде; а хто унижается — вивищиться.

Ісус Христос

*Хай кат жене, а ви любіть
Свою окрадену Вкраїну,
За неї силу до загину
І навіть душу положіть!*

М. Старицький

ЗАГИБЛЬ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

Доцент В. ЧАЛА

Священна і дорога для українського народу земля Києва. Розкриває вона глибокий зміст історичного буття народу, зміст нерозривного, непорушного зв'язку нашадків з предками. На київській землі ніби стирається індивідуальне коротке життя окремої людини, а існує лише одне невимирще тисячолітне буття, виткане 'з безперервної зміни поколінь.

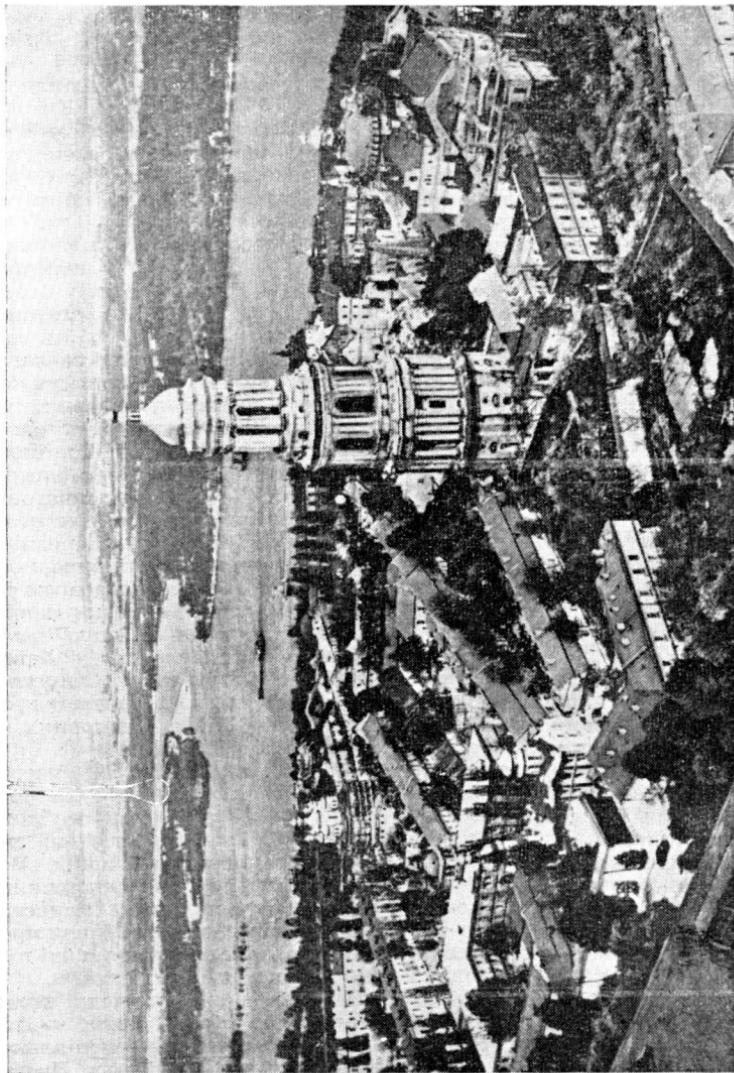
Пам'ятки Києва — конкретні залишки минулого — це ніби пожовклені сторінки літопису; їхній вплив спостерігасмо на всій історії українського народу. За своїм історичним змістом старовинні пам'ятники перетворилися у глибокі символи, стали конкретним змістом української національної культури.

У Києві збереглася ще певна кількість пам'ятників своєї давнини, а серед них Києво-Печерська Лавра. У даному нарисі йтиме мова не про час постання Києво-Печерської Лаври, не про її близьку минулу, навіть не про її історичне та релігійне значення у житті українського народу, бо ці питання у свій час висвітлювалися достатньо. Мова йтиме про те, як антирелігійна, антихристиянська більшевицька комуністична влада ліквідувала цей дорогоцінний релігійно-історичний центр.

Києво-Печерська Лавра пережила неодне сторіччя, перебула чимало лиха: руйнації, пожежі, гоніння, утиски, але виходила з них незмінно кріпкою, загартованою і ще більше величною. Советська антирелігійна влада вже за перше десятиліття свого існування ліквідувала всі монастири. Більшість монастирів перед своєю остаточною ліквідацією переживали процес поступового задушення міроприємствами місцевої советської влади, бо кожний монастир намагався зберегти в тій чи іншій формі своє існування.

Києво-Печерська Лавра-манастир, найвеличніший з усіх святынь українського народу, також зазнав трагічну долю інших монастирів. Безпосередньо після захоплення влади більшевиками в Україні Києво-Печерська Лавра продовжувала жити деякий час ще тим розміреним, віками встановленим, життям. З боку советської влади не роблено спочатку жодних ворожих кроків. Лихо насувалось на Лавру поволі, крок за кроком, лабети стискалися поступово. Коли советська влада укріпилася, Лавра відчула вже деякі правні обмеження. У звязку з декретом про землю від Лаври було віднятто всі її угіддя, хутори, сіножаті. Щоправда, в

Вид на частину Києва з його церквами.

організованих там советських господарствах продовжували працювати ченці, проте, було вже очевидно, що це положення є лише тимчасове, бо на той час не легко було знайти робітників, тим більше спеціалістів. А ченці працювали безкоштовно, за невелику кількість сільсько-господарських продуктів.

На цей час влада ігумена Лаври не була ще номінальною: для ченців, які продовжували працювати на монастирських землях у колишніх монастирських господарствах, авторитет ігумена Лаври був вищим за керівництво та розпорядження завідуючого совхозами, призначеною советською владою. Ченці виконували свою працю як послух, мріючи, що влада советів є явищем тимчасовим, вважаючи за свій обов'язок зберегти монастирське добро від розкрадання. На цей час склалося положення так, що розпорядження завідуючого совхозом потребували затвердження з боку монастирського керівництва. Деякий час влада не протестувала. Ale лещета поволі стискалися: завідуючих совхозами, які були прихильні до монастиря, було знято з керівних посад; було найнято нових робітників. Для нових робітників з родинами потрібно було мешкання, тому виселяли монахів з їх келій, а відтак і зовсім всіх ченців виселили. На роботу приймалися лише світські і над ними було встановлено пильний нагляд, щоб вони не мали якогось зв'язку з монастирем і його керівництвом. Монастир губив свій попередній зовнішній вигляд і характер.

Скорі совети наклали руки і на підприємства Лаври. Поступово, одно за одним вони переходили у державний фонд: свічковий завод, електростанція,

майстерні. Пекарні Лаври почали випікати хліб для кооперації, з дозволом користатися пекарнею і для потреб ченців. Славнозвісна лаврська друкарня перейшла в так зв. »Трест-Ків-Друк«.

Саму Лавру та її філіяли — »пустині« Голосіївську, Китаєвську, Спаську — з їхнім церковним майном переведено під завідування виконкому. Всі житлові будинки і весь комплекс лаврських забудувань, які не мали безпосереднього відношення до церкви, було передано »Собезу«, тобто відділу соціального забезпечення місцевої ради.

У керуванні і нагляді за лаврським майном приймав участь також і комітет по охороні пам'ятників мистецтва і старовини, який зробив чимало, щоби зберегти монастирський вигляд Лаври. »Собез« же використовував монастир у своїх інтересах. Передовсім, для безпосереднього керування Лаврою було призначено комісаря. Незабаром на брамі Лаври з'явився напис: »Інвалідне місто«. Скоро після цього »Собез« перевів у Лавру низку своїх установ; окремим інвалідам було відведено приміщення. Лавра наповнилася всілякими каліками.

Нові поселенці були неспокійним елементом, бо були розлучені проти всіх, особливо проти »буржуазії«, що до неї вони зараховували і ченців. Воно робили все, щоб порушити спокій і мирне життя монастиря. Вже при вході до Лаври прочані зустрічали крики, п'яні пісні, музику, лайку, галас.

Але до часу поки ченці залишалися у стінах Лаври — під великим утиском — спеціального закону про ліквідацію Кисво-Печерської Лаври не було видано. Щоби лаврські церкви не-

було зачинено, була створена, в рамках советських законів, церковна громада під назвою »Києво-Печерська Пречиста Лавра«. Спочатку громада складалася з ченців і послужників, керувалася вона Радою з членів Духовного Собору. Головю громади був ігумен Лаври. По суті, змінився лише штамп і печатка Лаври, а церковне життя продовжувало йти без змін. На чолі церковної громади був ігумен Лаври, що на паперах він підписувався, як »Голова церковної громади«.

Але скоро вийшла постанова советської влади про заборону ченцям бути в складі членів церковної громади. Прийшлося скласти громаду лише з світських людей — послужників і сестер монастиря. Знайшлися віддані Лаврі люди, які взялися скласти відповідну організацію. По суті, і на цьому стані все залишилося по-старому, бо кожне міроприємство церковної громади обмірковувалося заздалегідь в Духовному Соборі Лаври, а потім оформлювалося в раді. Така »дволадатна« система управління Лаври була явищем, без сумніву, ненормальним, тимчасовим і, на жаль, була переходом до дійсної ліквідації монастиря. Всі дії громади відбувалися з благословення ігумена, але формально й ігумен і всі священнослужителі Лаври були на службі церковної громади. Для ведення сільського господарства, для прожиття ченців монастирських організували сільськогосподарську громаду. Статут її було складено в дусі комуністичної артілі і він мусів імпонувати »паровірним большевикам«. В дійсності і ця громада залишалася господарською одиницею Лаври і носила називу: »Києво-Печерська трудова громада«.

Згодом й у цій громаді було заборонено приймати участь ченцям. Керівництво було переобрano зі зміненою назвою: »Сільськогосподарська трудова артіль — »Працьовитість«. Фактичні члени артілі виконували розпорядження ігумена Лаври.

Також у філіях Лаври, у »пустинях«, було організовано церковні громади. На чолі цих останніх — доки це дозволяла советська влада — були давніші ігумені.

Після того як від Лаври було відібрано всі її землі та угіддя, артіль зверталася з проханням надати інші частки землі. Проте, зручних наділів вже не було, а коли вони й траплялися, то їх монастирські артілі не давали. Артілі надавали незручні землі, вкриті пнями, на розкорчування. Ченці бралися і за цю роботу й з наймовірною працьовитістю і настирливістю обробляли і цю землю. Однак, коли тільки приводили її до порядку, зараз же її від них відбирали і надавали іншим претендентам. Нарешті советська влада припинила надавання монастирській артілі навіть і цих земель.

Тоді у Лаврі й інших її філіях були організовані трудові артілі, які, не маючи земельних участків, пропонували лише робочу силу своїх членів. Не зажаючи на те, що ці монастирські артілі зарекомендували себе як найкраще і виконували доручену їм роботу старанно і дешево — советська влада заборонила їхнє дальше існування.

Створення сільськогосподарських артілів, церковних громад, це все були лише переходові етапи на шляху до ліквідації монастиря. Прикриваючись формою світських організацій, Лавра відтягала свою загибель, але не могла її запобігти. Також

участь світських людей відбивалася на житті монастиря негативно — ослаблюючи його дисципліну. Монастир поволі губив своє попереднє обличчя.

Скорі Лавра була перетворена на «Музейне містечко» і передана до керування Наркомосвіти. На Лаврі з'явився напис: «Музейне містечко», а згодом «Лаврський заповідник». Під брамою і на стінах було розвішено гасла: «Релігія — опіом народу».

Поштовхом для цілковитої ліквідації Лаври було вилучення церковних цінностей й установлене владою утаення частини з них. Вилучення і виявлення утаєнних цінностей, без сумніву наблизили трагічну розв'язку. Значна кількість ченців була заарештована і заслана. Советська влада зробила все, щоби впевнити українське суспільство, який «консерватизм і мрякобісся» існували у керівництві монастиря, оцінюючи все сакрально-ментальним словом: контролревлюція.

У Лаврі була створена так звана «Жива Церква», яка проіснувала лише кілька тижнів і сприяла ще більше загибелі монастиря. Богослужби відбувалися лише у Великій Церкві й у Дальніх Печерах; богомольців майже не було.

Коли монастир було передано живоцерковцям, а ігумен Лаври — о. Климентій був заарештований, виникло питання про дальнє існування великої кількості ченців, які залишилися вірними монастиреві й Православній Церкві. Спочатку збиралися вони для молитов у Федосіївській церкві (поруч з Лаврою); також у Нікольському монастирі. Коли ж і це стало неможливим через їхнє закриття, ченці знайшли притулок у Печерській Ольгинській церкві.

Ченці намагалися ще підтримувати лаврські традиції, щоденіні служби співали на два крилоси. Коли ж і тут наздігнала їх атеїстична влада вони об'єдналися у церкві Китаєвської пустині, яку місцеві селяни взяли офіційно як парафіяльну церкву. І тут ченці стійко притримувалися своїх старих традицій.

В особливо важкому становищі опинилися ченці, коли вийшло розпорядження про виселення всіх ченців з Лаври. Одночасно над входом у монастир з'явився напис: «Ченцям і духовництву вхід суворо забороняється». Ченці розселилися хто як міг: у повітках, хлівах, склепах, але залишили поблизу дорогого монастиря. Вони не припускали думки, що Лавра може припинити своє існування.

В ці важкі дні останньої боротьби монастиря за своє існування, виникло питання обрання нового ігумена, бо о. Климентій залишався під арештом. Було обрано одноголосно архімандрита Гермогена (Голубова — сина відомого історика Церкви, проф. Київської Духовної Академії С. Т. Голубова). Важка і складна була ситуація на той час у Лаврі, яка — видимо — доживала свої останні дні... І, не зважаючи на це, о. Гермоген енергійно намагався затримати цей кінець. По-старому, згідно з монастирським статутом, відправлялися богослужби, по-старому дотримувано монастирського послуху. І навіть видавалася деяка допомога ченцям, бо загальну трапезу готувати не було де. У Китаєві, де жило кілька ченців, була утворена господарська база Лаври.

Здавалося, що навіть на вигнанні Лавра існуватиме. Але скоро було арештовано й о. Гермогена, також і інших ченців, закрито церкви. Монастирське

життя було ліквідовано остаточно. Лавра — стародавня, вікова святиня українського народу — припинила своє існування.

Ченці, які ще залишалися на свободі, примушенні були йти на села, найматися на сільсько-господарську роботу і лише зрідка відправляли служби на прохання парафіян. Деякі ченці залишилися у Києві, зазнаючи арештування, бо при переведенні пашпортової системи, пашпортів з дозволом на перебу-

вання у Києві, їм не видавали.

Так закінчився глибоко-тра-гічний процес поступової загибелі великої Києво-Печерської Лаври. Задушивши поступово всю її творчу працю, яка велично духовно живила український народ (та не лише український!) довгі століття, совєтська влада цинічно запровадила у священних стінах Лаври »мерзенність, запустіння й осквернення вікової святині« — антирелігійний музей.

Василь ГРЕНДЖА-ДОНСЬКИЙ

ТОБІ, РІДНИЙ КРАЮ

Тобі, рідний краю, і честь і любов,
Хай вітер гуде пісню волі,
За тисячу років і слози і кров
Пролив твій народ у неволі;

Криваво стояв у тяжкій боротьбі
За волю, за рідну державу,
Був вірним до смерти, країно, тобі,
За правду, за честь і за славу.

За волю народу, що з мертвих воскрес,
Життя ми готові віддати,
Щоб серце свободи світило з небес
На наші зелені Карпати.

---

*

Прапор борців міцніш тримай,
Хто любить волю, любі друзі,
І заповіт святий сповний:
Не трати часу в даремній тузі!
І не ридай, а здобуй!

С. Черкасенко

*

Хором земля й небеса:
Благословені довіку,
Хто себе кров'ю вписав
В книгу безсмертя велику.

Є. Плужник

ОПЕРАЦІЯ »Н-44«

(*Пригодницьке оповідання*)

Конструктор Нагибайло сам не знов, скільки турбот наробив він московській розвідці своїм винаходом найновішої зброї. Повернувшись до Києва з околиць с. Валове, яке заховалося між Карпатами, де він випробовував найновішу зброю, Нагибайло перебував у тому радісному настрої, який завжди наступає після закінчення впертої і успішної праці. По багатьох дуже дескладних дослідах, нова зброя конструкції інженера Нагибайла вже передана до масового виробництва.

Вийшовши з поїзду на Київському вокзалі, інженер Нагибайло всів в особове авто і наказав шоферові їхати до інституту.

Син звичайного селянина, Нагибайло ще в дитячі роки виявив дуже великий нахил до техніки і винаходів. На відмінно закінчив в Українському Харківському інституті військовий хемічний факультет модернізації техніки, але на початках не пішов до праці в інститут на наукову роботу, хоч там

мав у перспективі досить знамениту кар'єру. Пішов працювати на завод звичайним слюсарем, а через два роки, набувши високої кваліфікації слюсаря, став працювати в хемічній лябораторії. Через якийсь час Нагибайло вже був доцентом в інституті, який він колись закінчив. Потім Нагибайла призначено до праці в Київській лябораторії науково-дослідного інституту головного командування української армії

Приїхавши із станції до інституту, Нагибайло зрадів рідним для нього оточенням. Інженери і ляборанті, що працювали під його керівництвом, зустріли його з радістю і оповіли, що всі завдання виконані. Йдучи до кабінету директора, Нагибайло помітив жалібну об'яву, вивішену на дощці оголошень інституту. Дирекція повідомляла про раптову смерть сторожа Ляскіна та про те, що похорони відбудуться наступного дня. Нагибайло згадав добродушного сторожа-москаля, який працював в інституті протягом майже

18 років. Ляскін жив в Україні ще й за часів советської влади, не виїхав до Московщини і під час революційно-визвольної війни. Зберіг в інституті під час війни багато устаткувань та приладів, болів, як кажуть, за інститут «душею» і ось тепер раптово помер. Неодноразово заходив він до лябораторії Нагибайла, щиро розпитував про здоров'я, настрій, справи. Частував його Нагибайло сигаретами, відповідав, що з здоров'ям все добре, а справи йдуть якнайліпше.

— Про справи довірююсь я тому, — говорив Ляскін, — бо ж самі бачите, багато ворогів мас наша молода самостійна Українська Держава. А головний серед них — північний ворог. Хоч я і сам родом з Московщини, але приїхав на Україну, коли мені було 8 років. Виріс тут, виховався, дружина була українка... Померла... царство небесне покійниці, — зітхаючи, говорив Ляскін. — Не по серцю їм, дияволам, що ми тепер стали господарями власного життя, — вів далі розмову Ляскін.

Він з приемністю плескав Нагибайла по раменах, завжди до даючи: — Голова! Дуже радий за таку голову!

Завідуючий господарством інституту, якого зустрів Нагибайло в коридорі, на питання, що сталося з Ляскіним, що він так нагло помер, відповів: »Ляскін ранком здав варту, пішов до власного помешкання і випад-

ково попав під вантажну машину. Вона й задавила його на смерть«.

— Жаль, добрий був старушок, — закінчив розмову завгосп. — Пильно виконував свою службу. Останній ніч перед смертю був чомусь дуже схвилюваний.

— Що ж його так схвилювало?

— А це напевно вам директор інституту розкаже, — відповів завгосп, відходячи. Нагибайло пішов до директора, який був йому дуже радий. Він зачинив за Нагибайлом щільно двері кабінету і наказав секретарці нікого до нього не впускати та не сполучувати телефоном.

— Що тут таке сталося, Аскольде Петровичу? — стурбовано запитав Нагибайло директора. — Такий пильний був Ляскін і раптом — такий випадок.

— Сам нічого не розумію! — розвів руками директор. — Якісь дивні речі творяться. Директор закурив сигарету і оповів, що дніми його викликали до служби державної безпеки. Там показали йому фотокопії таємних рисунків та розрахунки формул нової зброї, над якою працює Нагибайло. Другого дня загинув Ляскін.

— Що! — скочився з місця Нагибайло, побілівши немов полотно. — Того не може бути!

— Я теж так думав, — промовив директор, — аж доки власними очима не побачив фотो-

знімків. Головне, що документи, з яких зроблено фотокопії, зберігаються у вашій таємній шафі. А шафа була запечатана сургучовою печаткою і замкнена на ключ.

— В тім і полягає вся справа! — вигукнув стурбовано Нагибайло.

— Але факт залишається фактом, — продовжував розмову директор, — документи зфотографовані, сам власними очима бачив. 36 знімків... Та ви не хвилюйтесь!

— Як же не хвилюватися? — запально вигукнув Нагибайло.

— Це ж... Це просто таки не до пояснення.

— У тому вся й справа, — сказав директор. — Все було в порядку. Сейф і печатка на місці, так, як завжди. Вчора, коли я розпізнав фотознімки, зі мною приїхали до інституту з державної безпеки слідчий та експерти. Вони зробили відбитку з печатки, яку ви перед своїм від'їздом залишили у завідувача таємним відділом інституту. Потім через побільшувальне скло докладно розглянули печатку і відбиток на вашій таємній шафі. Знайшли дуже малу, майже непомітну, різницю. Потім печатку і відбиток зфотографували спеціальним апаратом. Він побільшує у декілька разів. Виявилося, що ваша шафа була опечатана фальшивою печаткою. Оглянули і щілину до ключа. Там теж знайшли дрібнесенські

крихітки якоїсь маси, що залишилася там. Отже, з того виходить, що до щілини для ключа була засунена якась спеціальна маса, щоб зробити відбиток.

Нагибайло слухав директора з хвилюванням чесної людини, яка раптово зударилася з жахливим злочином, спрямованим не тільки проти цього самого, але також і проти вільної незалежної Української Держави, яка не так давно вигнала з своїх земель червоних зайд, перенесла дуже велику руйнницьку війну, а тепер зміцнює себе мирним і вільним розвитком власного державницького життя.

Нагибайло не міг собі навіть подумати, що тут, в інституті, хтось міг би допомагати ворогові. Тут, в інституті, в якому працюють усі довірені від влади українці, що мають у своїх руках найбільші державні таємниці свого власного війська. Нагибайло так розхвилювався, що забув навіть запитати директора в яких обставинах загинув сторож Ляскін.

* * *

...Ляскін уже 8 років працював сторожем в інституті. Жив за Києвом у Святошині, в маленькому власному будинку, тихо і спокійно, аж доки одного разу його не потурбував звичайний собі московський кореспондент дипломатичного посольства Московщини, що мало до свого розпорядження величез-

ний штаб співпрацівників. Серед них працював і кореспондент Севкін, який фактично був не кореспондентом, а шпигуном московського військового аташе в Києві.

Севкін вичитав у довідникові, якими трамваями їхати до Святошина, на вулицю ім. командира УПА Яструба. Для обережності Севкін, вийшовши з будинку московської амбасади, пішов пішки по Олександрівській вулиці, вийшов на Печерськ, спустився колишнім Кльовським схилом на Басарабку. Тут він сів на лавку, трохи відпочив. Переконавшись, що за ним ніхто не стежить, пішов на ріг бульвару Шевченка і Хрестатика, де раптово вскочив до трамваю і проїхав до колишнього Жидівського базару. Він висів, зайшов до буфету, випив склянку пива і посидів з годину. Замовив собі телефоном таксівку і доїхав до Ботанічного саду. Розплатився з таксівкою і, немов би прогулюючись, почав оглядати Ботанічний сад. За три години він сів до автобусу і поїхав у Святошино. Не дійджаючи до військової санаторії, висів з автобусу і пішов на вулицю ім. командира УПА Яструба. Обабіч асфальтової дороги стояли будинки з садками. За ними шумів сосновий ліс. Шосе було порожнє. З-за парканів чулися голоси дітей, що напевно бавилися. Без зайвих труднощів Севкін знайшов потрібний йому

будинок. Двір заріс травою і в ньому нікого не було. Севкін піднявся східцями ганку до дверей і штовхнув їх. В кухні теж нікого не було, зате з-за нещільно зачинених дверей він почув звуки гітари та уривки московської пісні: «То не ветер ветку клоніт, не дубравушка шуміт...»

— Еге, — подумав Севкін. — Настрій у господаря лірично-тужливий. З такою піснею і до самогубства недалеко.

Севкін згадав свою молодість та цю саму пісню, якою він колись чаравав свою кохану Зіночку. А потім... коли у коханки народилася від нього дитина, він покинув її, забувши навіть »ак ветер клоніт ветку«. Декілька хвилин Севкін стояв, прислухуючись до мелодії, а потім сміливо відчинив двері. В невеличкій, умебльованій старим стилем кімнаті, з полотняними на вікнах завісами, сидів кремезний чоловік, бренькав на гітарі і співав пісню. Побачивши Севкіна, він замовк, запитливо дивлячись на нього.

— Вибачте, — сказав Севкін, шанобливо скидаючи капелюх, — чи можу я бачити пана Ляскіна?

— А ви хто такий і звідки будете? — питанням на питання відповів господар кімнати.

— Перед тим як дати ту чи іншу відповідь, я хотів би перевіритися, з ким я говорю?

— Так, ви говорите з Ляскі-

ним. Іваном Клімовичом Ляскіним. Але я вас не знаю.

— Дійсно, ми не знайомі. Але я маю до вас із Москви листа від вашого племінника, котрий живе на 8-ій Ружейній вулиці.

— Ніяких племінників у Москві я не маю, — гостро відповів Ляскін. — Що вам властиво кажучи, від мене треба?

— Ваш племінник, Валентин Сілич Ляскін, як вам напевно відомо, працює в одній дуже поважній установі в Москві. Я є його великий приятель. Отже, він мені й рекомендував вас, як довірену людину.

— Хто ви, нарешті? З своїм племінником я згубив уже давно зв'язки. Він мене не цікавить!

— Я приятель вашого племінника. До речі, маю від нього до вас листа.

З цими словами Севкін передав до рук Ляскіна невеличкий лист. Той перечитав його і нечайно знищив.

— Я не знаю ніяких племінників. А з такими листами взагалі прошу вас до мене більше не звертатися, навіть не приходити.

— Даремно зробили ви те, що порвали лист. Зрештою, зміст листа я знаю. А щоб ви не сумнівалися, ось вам його фотокопія.

Ляскін спритним рухом вихопив фотокопію і теж розірвав її на маленькі шматочки.

— Я й це передбачав, а тому на всякий випадок виготовив

ще одну фотокопію. Ось вона!

— Що вам від мене потрібно?

— Поки що нічого. Приніс вам тільки листа від вашого племінника. Виконав, так би мовити, звичайну чесність. Але все ж таки, нам, як культурним людям, треба було б познайомитися. Севкін!

— Мене ви вже знаєте. Називаюся Ляскін. Живу тут, у власнім будинку. Працюю сторожком в інституті. Оце і все.

Ляскін запросив прибулого сідати. Розговорились. Розмова розпочалася з малозначчих фраз. Один одного розпитували, обнюхували. Севкін оповідав про Москву, племінника, цікавився працею Ляскіна. Ляскін служив сторожком якраз у тому інституті, яким так дуже цікавилися в Москві.

Випили дві півлітрові пляшки московської »горької«. Після того ще більше розчулилися і стали відвертішими. Розпромінилися о другій годині ночі. Були такими друзями, яких і смерть не розлучить.

* * *

В інституті Ляскіна рахували трохи чудакуватим, але дбайливим і пильним службовцем. Називали його запросто »дядя Ваня« і з приемністю слухали його оповідання, як він перебував в українських повстанцях під час другої світової війни, завзято воював на Чернігівщині, а потім назавжди оселився в Києві, бо дуже полюбив це місто.

За місяць Ляскін і Севкін знову декілька разів зустрілися. Зустрічі відбулися на Труханівськім острові, в Бабиному ярі, на Соломинці та в Миколаївській Слобідці. Севкін докладно розпитував про інститут, його працю, поведінку і характер конструктора Нагибайла. Ляскін інформував про все досить докладно. Досить швидко навчився Ляскін і техніки фотографування документів. Навчився також, як робити і відбитки з ключів.

Однієї ночі, коли в інституті вже нікого не було, Ляскін замкнув всі вікна і двері, згасив світло і тихцем підішов до кабінету конструктора Нагибайла. Він, як нічний сторож, мав у спеціальній шафі ключі від усіх дверей інституту. Співпрацівники щоранку брали у нього ключі, а щовечора повертали назад. Не вмикаючи світла, Ляскін присвітив собі кишеньковим ліхтариком, пильно прислухався і, не заваживши нічого підозрілого, відкрив двері. Навшпиньках дійшов до сталевої шафи з таємними документами, знову прислухався, а потім став втискати у замкову щілину плястмасу. Виповнивши нею щілину, він зачекав 7 хвилин і з силою вирвав плястмасу з щілини. Все йшло добре. Завдання виконане. Ляскін спокійно довартував до ранку.

Через три дні »дядя Ваня« зійшов до ресторану »Асторія«

на Миколаївській вулиці. За окремим столиком сидів Севкін, пив поволі пиво і заїдав сиром. Вдаючи, що Ляскін зовсім не знає його, Севкін попросив у нього дозволу сісти на вільний стілець, запалив цигарку і замовив собі одно пиво. Два »незнайомих« сиділи мовчки, назвіть не звертаючи один на одного уваги. Коли вже Севкін розплачувався за пиво, Ляскін непомітно сунув йому до рук зліпку з ключа...

За два дні вони зустрілися у великому гастрономічному магазині на Арсенальній. Тут Ляскін у натовпі штовхнув ніби не нароком Севкіна, а той всунув йому до кишени виготовлений вже ключ. Іншого ж разу, ідучи вихідного дня човном на Дніпрі, Ляскін помітив, як Севкін у всіх напрямках перетинав своїм човном воду, немов когось шукаючи. Він помітив Ляскіна, підплів до нього і човни навмисне зударилися. В цей час Севкін кинув до човна Ляскіна невеличкий капщучок, у якому знаходилася мідна печатка. Таким чином Ляскін мав уже до розпорядимості все, що потрібно.

30-го червня Ляскіна було призначено сторожувати в інституті на цілу добу. Всі інші співпрацівники інституту святкували. День 30-го червня вважався великим державним святом. Бо в цей день в 1941 році, після довгої московської неволі, Організація Українських Націо-

налістів, в обличчі двох окупантів, не завагалася оголосити відновлення Української Самостійної Соборної Держави.

Ляскін у новому вбрани, з невеличким тризубом над кишенею та синьо-жовтою стрічкою, бездоганно виголений і напарфумований, сердечно здоровив зі святом усіх працівників і дуже жалував, що не може бути цього разу з усіма разом на державному святі.

Ще перед 30-тим червнем Ляскін і Севкін вирішили, що найліпшим днем, щоб зфотографувати таємні документи, над якими працював конструктор Нагібайло, буде якраз день свята. Вибрано якраз день, а не ніч. Тим більше, що в такий день в інституті нікого не буде.

Нарешті з інституту всі розійшлися. Ляскін замкнув усі двері, перевірив, чи ніхто не залишився, потім швидко вийшов на другий поверх. Відімкнув кабінет Нагібайла, потім його сталеву шафу і зірвав з замка печатку. Знайшов течку з написом: «Зовсім таємно. Рисунки і формули зброї »Н-44«. Прислушавшись, що нікого дійсно таки немає, він розклав документи і рисунки на столі і швидко розпочав фотографувати.

Праця посувалася успішно. Та Ляскін не витримав. Він глянув

у вікно. Широким струмом ішли кийвляни вулицями міста. Гарно одягнені, веселі, жваві, шумливі, жартували, розмовляли, несучи перед колонами синьо-жовті, з золотим обрамуванням, прапори, на сонці виблискували тризуби. Маршували в одністроях члени СУМ-у; чітко відбиваючи кроки, пройшло українське військо. Ляскіну стало моторошно. Він заздрив людям. Вони мали свою країну, державу, святкували своє свято, проходили широкими вулицями рідного міста, раділи, що, нарешті, живуть вільно і самостійно. Сьогодні всі святкують, а він, як злодій, в цей день викрадає та фотографує документи, ризикує власним життям. З другого ж боку він тим навіть дуже задоволений, що якраз не хто інший, тільки він завдає Україні, отим ворожим для нього «холкам», нищівного удару, викрадаючи найтаємніші документи. З такими думками Ляскін ще з більшим запалом кинувся до праці, щоб якнайскоріше закінчити її.

* * *

6-го липня пізньоюночі Севкін метеором вірвався до кабінету свого зверхника — московського військового аташе...

(Далі буде)

Щастя не в тому, щоб усього мати доволі, смачно їсти та пити й добре одягнутися та гуляти. Щоб бути щасливим, треба вкоротити бажання, покинути примхи, любити працю, за яку взявся.

Григорій Сковорода

Під знаком лицарських традицій до об'єднаної Європи

(Міжнародний фестиваль в Опуптерен, Бельгія)

Об'єднання Європи — це тема на порядку дня. Уряди, партії, професійні союзи, всякого роду об'єднання, а також визначні державні мужі займають своє становище до справи об'єднання Європи. Конгреси, з'їзди, збори відбуваються під кличами об'єднання. Спортивні свята, мистецькі пописи також не уступають перед принадними кличами. Ми на чужині часом маємо нагоду виступати як рівнорядний партнер «об'єднаної Європи», головно на імпрезах неполітичного характеру. До політичних нас ще не допускають.

Одною з таких імпрез, був II-ий Міжнародний турнір (так він називався) народньо-мистецьких пописів в Опуптерен, 2 і 3 червня 1962 р., організований флямандською федерацією народної творчості. Флямандські мистецькі групи в Бельгії присвятили цей турнір співпраці народів в європейській федерації та організували його під знаком лицарських традицій середньовіччя. Входячи на площу, ви мали враження, що історія вернулася на 5-6 століття назад і що зараз відбудеться справжній лицарський герць на королівському дворі. Довкола площи

видніли дерев'яні вежі, на яких вартували лицарі із списами. Такі самі лицарі служили впорядчиками та берегли списами доступу на площу. Але вистачало показати квиток вступу, щоб загорождений списами вхід ставав вільним.

Велика частина програми була присвячена симульованим герцям лицарів на конях в барвистих строях, з шоломами і панцирами та ратищами в руках, на які, перед виступом, шляхетні дами прив'язували кокарди. Зовсім так як на фільмі «Ель Сід». Однак лицарі, мабуть, тримали ратища дуже обережно, щоб в їзді напроти себе не поранити противника. Сьогоднішні лицарі мають інші роди спорту, щоб доказати свою спритність. Однак це не перешкоджало, щоб один лицар впав з коня і його виносили вассали, а «переможець» здобував оплески та подив дам і публіки.

Аж хотілося сказати організаторам, що після двобою тих лицарів повинні виступати два козаки на вороних конях, в червоних жупанах, з голими шаблями, щоб показати козацький герць і традиції Запорізької Січі. Організатори напевно не від-

мовили б, але чи ми спроможні підготувати такий герць?.. Ми мусіли обмежитися лише до танців.

Кожний з виступів попереджали сигнали сурмачів, а самі змагання викликали радість, сміх і захоплення. Правда, була також хвиля сміху і в поважній точці, під час підношування синього з золотими зірками європейського прапора. Перед піднесенням прапора, один з бесідників, закінчуєчи свою промову, сказав: «Цей прапор — це наша надія і наша майбутність!». Прапор підтягнули на три метри і він злетів униз, так що треба було його знову тягнути вгору. Але це лише технічний припадок і, може, не варто дошукуватись в ньому символіки...

Група французьких »ковбоїв« таки показала правдиві змагання їзди на конях, із схопленням помаранчі під час їзди біgom з підносів, що їх тримали дами в одязі часів Людовика XIV, та перескоком їздця на другого коня в бігу.

Кожна група, в історичних одягах свого народу, багато в перуках, з оркестрами, прапорами, показувала свої народні пописи. Такий відклик до середньовічних традицій під кутом співпраці народів і гуманізм хоч би лише на сцені не с позбавлений певної виховної вартості і на таких основах можна будувати Европу, з тим що всі європейські народи, навіть съо-

годні поневолені, повинні мати там своє місце. Такі засновки мають більшу вартість, ніж об'єднання Європи соціалістів чи лібералів, що хочуть по-модерному об'єднувати Європу на базі лише кількох народів, закриваючи очі на народи поневолені.

Організатори цього турніру — прихильники федералістичної Європи — на відміну від »Європи батьківщин« (де Голя) і »Європи унітарної« (Спаака). Зрештою, їх орган »Європа одна« (відповідник німецького »Європа-Уніон«) писав напередодні: »Будьмо спершу добрими фляманндцями, голляндцями, англійцями, німцями, французами, росіянами, поляками, українцями, італійцями, еспанцями, португалецями, шкотами, шведами, данцями і т. д., то вкінці всі будемо добрими европейцями!. І це, без сумніву, правда.

Наша сумівська група репрезентувала Україну, а в програмі так і було написано: »Балет «Полтава» з України», на взір інших, як напр., »група «Зібенбюргер-Заксен» з Німеччини«. Українська група, хоч і невелика, проте мала гарний успіх і була вибрана до виступу по телевізії разом з професійним еспанським »Балетом Гасго« і для цієї прямої програми виконала три танці. З екзильних груп брали участь лише поляки з Голляндії. Всі інші — це групи

державних народів, які майже всі були репрезентовані.

Наш гурток виступав уже тут минулого року і його вже знають. Жодних змішань нас з москалями не було, як це часто буває.

Сумівський танцювальний гурток »Полтава« в Бельгії відомий вже всюди і кожний, хто його бачив, твердить, що українці добре танцюють. Своїми виступами цей гурток робить добру прислугу нашій справі. Досі він мав коло 50 виступів перед бельгійцями. Цього літа має три запрошення до Німеччини і одно до Еспанії. 24 червня ц. р. виступав він у столиці НФР, Бонні. Очевидно, до їх успіху причиняється краса і молодість танцюристів — дівчата 14-16 літ, хлопці 16-22. Основу гурткатворять чотири брати і одна сестра Дерев'янки, з яких один — (Віталій) пройшов курс у п. Дні-

стровика, керівника »Орлика« в Манчестері, Британія. Це дозволило йому удосконалити завченні танці. Пан І. Галабурда, якого дочка також танцює, є опікуном та дорадником групи. Власне за його ініціативою гурток почав вчитися народніх танців, спочатку для виступів на наших святах, а потім почав виступати перед чужинцями.

Успіхи танцювального гуртка »Полтава« доказують, як мистецькою самодіяльністю можна здобувати приятелів і симпатії для української справи. Правда, України ми не витанцюємо, її треба виборти, але добру опінію можна витанцювати і виспівати, як також здобути її добрими успіхами в науці, праці, мистецтві. А треба пам'ятати, що опінія є поважним допоміжним чинником у боротьбі за державність.

Г. О.

Члени

танцювального
гуртка СУМ-у
в Звартбергу,
Бельгія,
про який згадано
в дописі.

ТРИ ДІВЧИНИ ЗА ГРАТАМИ

(Із записника студентки при співпраці М. Ч.)

ІЗ ЗБІРКИ «МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ»

(Закінчення)

19-го березня.

Пробувала сьогодні співати — та не здібна (фізично). Тепер, по цьому невдачному концерті, не можу взагалі говорити, хіба шепотом.

20-го березня.

Була розправа Буряного.
Смерть!

Пішла вона у тихолазах із судових актів до Найвищого Суду.

Чи вернеться звідтіля?
У Марі не затримтіла ні одна риса лиця.
Ніжна, тендітна Марі!

1-го квітня.

А все таки келія — це не гріб! Бо на гробі можуть бути квіти, а тут вони заборонені.

На побаченні дісталася підсніжки — свіжі, білі, пахучі, такі живі, ніжні, як... любов.

Вертаючись сутінковими, холодними коридорами, я довго та молитовно цілуvalа їх гарячими устами. Забула на момент неволю. Навіть не бачила, що ключник іде за мною.

І була в наших келіях весна. Пахли підсніжки і дрібні дзвіночки сині, що так ніжно промовляли до душі живим подихом весни.

Але тепер — вечером — уже їх нема.
У в'язниці не вільно мати квітів.
20-го квітня.
Марі! Марі!.. Невже ж би вона... З тямки не сходить мені останній день нашоо побуту на світі. Ця її довга зустріч з Буряним.
4-го травня.

Сьогодні прийшла до мене Мару схвильована. Лице її легко побагряніло, а в очах блестіли слізки обурення. Вона глянула мені в очі з-під високо піднятих вій, так як дивляться люди, заскочені великою несподіванкою, та хотіла тихцем щось сказати. Але слізний корч цупко стягнув її горлянку і вона насилу шепнула тільки: »Марі!.. і доповнила жестом обурення. Коли вспокоїлася, сказала:
— Марі нажила собі ганьби... Вона осоромить нас усіх... Глянь на її статуру!..

Очі Мару займалися іскрами, а її пальці сильно-сильно стискали за кістку руки.

Я відштовхнула Мару від себе і пішла в келію Марі. Вона сиділа на ліжку, розгублено читаючи книжку.

Я обняла її за шию і довірливо заглянула під вій. Зразу вона зрозуміла, що її стан для мене не таємниця. В її зіницях горіли далекі, ясні блискавки, а вії даремне ждали слізного дощу...

Ми горнулися до себе так, як пам'ятної ночі на волі. Обі думали про Буряного.

Мару не говорить з Марі, ні зі мною!
20-го червня.

Сьогодні рішаеться в Найвищому Суді доля Буряного. Сьогодні вперше бачили ми його не в бурому зимовому кітлі, як досі, але в білому, полотняному вбранні. Виглядає він в ньому, мов неземний дух. Тільки його усміх та абетка глухонімих, що нею ми свободно розмовляємо — нагадують людину.

Про таємницю Марі він не знає, а вона, хоч і бачить його може востаннє, не згадує йому про те ні словечком...

Коли Буряного відвели до келії, Марі сіла на ліжко, підгорнула ноги та поклала голову на колінах.

Мару ввійшла в келію й дивно, що я найшла в собі стільки сили, щоб усміхнутись та своїм усміхом викликати веселку усміху і на її лиці.

Потіхою, якої не хотіла прийняти Марі, я щедро обдавала Мару...

Все ж таки, коли я виходила з келії Мару і глянула на її мертву клявіятуру, мене обгорнув сумнів, чи я дійсно прогнала з її душі смуток...

(Цього самого дня пополудні)

Марі не змінила своєї постави. Посмітющі не дала замкнути вікна: вона чекає на вістку з міста. Мару і я чекаємо теж. Мовчки, із запертым віддихом, слухаємо гомону міста, що тут таки, довкола в'язниці бурлить своїм щозечірнім гамором.

Місто повисло над в'язницею сліпим фатумом.

З-поміж трамвайних дзвінків, пронизливого скреготу рейок на закрутках, гудків і пихкання авт, шуму тисячної юрби на кам'яних пішоходах — чути уривок далекого голосу рознощика часописів.

Знаємо, що цей уривок голосу несе присуд фатуму...

Я і Мару припали до вікна. Без сумніву, Марі зробила це саме в своїй келії, тільки, думаю, трохи швидше від нас.

Уривок голосу вигойдується на хвилях міського гамору, як тоненька лушпинка серед повені. Він росте і прибирає на силі: ця дрібна лушпинка наближається до берега.

Хлоп'ячий голос рознощика часописів дзвінкий, пронизливий та далекосяжний. Все ж таки він ще невиразний. Згодом хлопчина пробігає вулицею біля в'язничної огорожі і чути виразно кожний шматок часописного м'яса для вечірнього міста.

Для нас вистачить тільки два слова: смерть... кат...

Оці два слова — ціла синтеза присуду, що його устами малого рознощика часописів передало у наші келії — місто-фатум. Символом міста у цей вечір був для нас кат, що живим яструбом встиг уже появитися над ним та ждав тепер спокійно на завтрашній ранок і свою жертву.

Бо знали ми, що половина міста обкідала б ката привітними китицями квітів, якщо лицювало би звичайного ката вітати квітами...

21-го червня.

Ранком породила сина.

Мабуть, саме тоді гинув на шибениці її Буряний. При-

суд фатуму-міста, що повис опирем над в'язницею — прискорив його народини.

10-го липня.

Дістали акт обвинувачення. Та на цю лектуру не маємо часу. Весь день ми тепер біля Mari та її сина. Оце дрібне пеленчате немовля перемінило геть нас усіх. Mari сміється, хоч не тим усміхом, як давніше. Mary призабула свою мертву клявіятуру та гнів на Mari, а я — свій записник.

Передучора христили його у в'язничній каплиці і дали йому ім'я Ореста.

Малий Орест має не одну, а три матері — три Marii. Коли змучиться біля нього одна пара колискових рук, виручають її дві другі пари. Відомо: що три матері то не одна... Ми поважно турбуємося, що за кілька місяців, коли малий Орест пічне говорити »мама«, він буде в клопоті, кого із нашої материнської супряги кликати оцім милозвучним епітетом...

Малий Орест не знає, що він найбільший герой із нас усіх. Не знає він, що йому вдалося те, що не вдалося ні одній із нас: прогнати з наших душ марево смутку...

Наше слідство вже покінчене і начальник позволив нам жити в одній келії. Вночі ми ділимося дижурами біля немовляти...

11-го липня.

Цієї ночі я віднайшла давню Mari.

Я прокинулась від тихого плачу малого Ореста. У світлі жарівки, що вночі ніколи не гасла у нашій келії, побачила я, як Mari зацицькувала безсонне немовля груддю, підіймаючи над головою долоню з туго розчепіреними пальцями. Поволі пальці замикалися в погрозливий п'ястук.

І в ту хвилину зрозуміла я, що свого сина виховуватиме Mari на переможця, або — нову жертву шибениці...

Коли Mari відлучила дитину, я встала й тихо підійшла до ліжка Mari. Її руки обняли мене за шию, як пам'ятної останньої ночі на світі.

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТНИКИ В БРІТАНІЇ І ЗДА!

Звертаємося востаннє до тих відборців »Авангарду« в Британії і ЗДА, що мають довг за журнал в якійнебудь формі — сплатити його і прислати передплату на 1962 рік. Хто цього не зробить, тому СТРИМУЄМО ВІСИЛКУ »АВАНГАРДУ« вже від наступного числа. Ті, хто не бажає отримувати наш журнал, повинні повідомити про це адміністрацію в Брюсселі. Тих, хто отримував журнал на протязі чотирьох років і нічого за це не заплатив, мусіти-мемо нап'ятнувати поіменно на сторінках нашого журнала.

Гроші присилати на адресу ГУ СУМА в Нью-Йорку та до нашого представника, д. П. Ленківського, у Лондоні (Адреси на іншому місці).

Адмін. »Авангарду«

ЗБІЛЬШИЛИ КОЛЬПОРТАЖ »АВАНГАРДУ«

В Осередку Рочдейль, Англія, кольпортажею »Авангарду« займається д. Д. Мельник. Виконуючи солідно свої обов'язки та маючи на увазі ідею поширення сумівських видань, д. Мельник в 1961 р. збільшив кольортажу на 5 прим., а цього року знову на 5, побираючи разом 25 прим. Обов'язковість д. Д. Мельника ставимо за приклад до наслідування іншим та пересилаємо йому щирій привіт.

ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Степан Юрчак, Філадельфія, приєднав двох нових передплатників »Авангарду«. Дякуємо!

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗЛОЖИЛИ:

На спільному священному Осередку СУМ-у і Філії УДК у

Тразені, Бельгія, за ініціативою д. Бараніка, присутні зложили 800 фр. на пресовий фонд »Авангарду«. Поодинокі суми жертводавців: Т. Трубич — 100 фр., І. Баранік — 100 фр., Я. Паньків — 100 фр., В. Дутчак — 100 фр., М. Буклів — 100 фр., Й. Луньо — 70 фр., П. Гураль — 50 фр., І. Терефенко — 50 фр., П. Кротович — 50 фр., П. Салабай — 60 фр., В. Коречко — 20 фр.

Усім ім щиро дякуємо.

ЗБІРКА НА ФОНД ЮНАЦТВА СУМ-у 1961.

Австралія

Осередок:	Зібрана сума:
Сідней	£A 6.18.0
Мельбурн	£A 74. 1.0
Брізбен	£A 15.16.0
Мое	£A 7.12.0
Разом	£A 104. 7.0

З Друкарні Української Видавничої Спілки
в Лондоні

Printed by Ukrainian Publishers Ltd.,
237, Liverpool Rd., London, N.1.